ภูมิปัญญา
ผ้าไหมยกดอกลำพูน

สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม
กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

ผ้าไหมอัตลักษณ์พื้นถิ่น มีลวดลายที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันผ้าไหมอัตลักษณ์พื้นถิ่นนับวันจะสูญหายไป เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด และไม่เป็นที่นิยมของคนรุ่นหลัง ตลอดจนข้อจำกัดในการเก็บรักษาทำให้ผ้าไหมโบราณเสื่อมสภาพลงไป ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักที่ยังคงสภาพของลวดลายได้อย่างสมบูรณ์

เพื่อให้อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าคงอยู่คู่กับประเทศไทย ดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม กรมหม่อนไหม และคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการอนุรักษ์ลวดลายผ้าไหมไทย จึงได้จัดทำโครงการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าไหมอัตลักษณ์พื้นถิ่น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้ดำเนินการสำรวจ ศึกษา และรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน ๓๐ ลวดลาย โดยนำเทคโนโลยีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการออกแบบมาประยุกต์ใช้ในการถอดลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูนเป็นตารางกราฟในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล จัดเก็บและรวบรวมทำเป็นฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ช่างทอ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้สนใจ สามารถนำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ของชุมชนในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าไหมได้สืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไทยต่อไปอย่างยั่งยืน

สิงหาคม ๒๕๖๖
สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม
กรมหม่อนไหม

สารบัญ

ความเป็นมาของผ้าไหมยกดอกลำพูน	๑
เอกลักษณ์เฉพาะและลวดลายของผ้าไหมยกดอกลำพูน	๓
ลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน	๕
การถอดแบบลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน	๓๕
บรรณานุกรม	๖๕
คณะผู้จัดทำ	๖๕

ความเป็นมาของผ้าไหมยกดอกลำพูน

ลำพูน เป็นจังหวัดที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ เดิมมีชื่อว่า นครหริภุญชัย เป็นจังหวัดที่มีกลุ่มคนชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่สุดในภาคเหนือ อาทิ ยวน โยนก ไทใหญ่ ยางแดง เขิน ลื้อ ลั้วะ และ มอญ คนลำพูนมีการทอผ้าใช้เองมาแต่อดีตอันยาวนาน โดยเฉพาะการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาวยอง (ไทลื้อที่อพยพมาจากเมืองยองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเชียงตุง ในประเทศพม่า) ในกลุ่มชนชั้นสูงที่ใช้วัตถุดิบเป็นเส้นไหมมากกว่าเส้นฝ้ายที่ใช้กันในชนชั้นล่างลงไป กาลเวลาล่วงเลยผ่านมานับร้อยปี การทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายยังมีการประยุกต์ใช้กันอยู่แต่เป็นการทอเป็นลวดลายไม่วิจิตรนัก

จวบจนกระทั่งพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระธิดาใน พระเจ้าอินทรวิชยานนท์ ผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระราชชายาเจ้าดารารัศมีได้พระราชทานทูลขอพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๖ เสด็จกลับเชียงใหม่ ทรงได้นำความรู้ที่เรียนรู้มาจากราชสำนักส่วนกลางขณะประทับ ณ วังหลวงในกรุงเทพฯ มาประยุกต์ใช้ในการประดิษฐ์ลวดลาย และได้ฝึกหัดคนในคุ้มเชียงใหม่ให้ทอผ้ายกโดยเพิ่มลวดลายลงในผืนผ้าไหมให้พิเศษขึ้น คือเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเป็นดิ้นเงิน ดิ้นทอง การเก็บลายจึงต้องใช้ตะกอเพื่อให้สามารถทอลวดลายที่สลับซับซ้อนประณีต งดงามได้ เทคนิคการทอนี้เรียกว่ายกดอก เพื่อนำไปถวายเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในภาคกลางและทรงใช้ส่วนพระองค์ เนื่องด้วยทรงเป็นพระญาติกับเจ้าเมืองลำพูนจึงทรงถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้ายกที่มีลวดลายสวยงามแปลกตาและวิจิตรบรรจงให้แก่เจ้าหญิงส่วนบุญ พระราชชายาของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย) และเจ้าหญิงลำเจียก (พระธิดาเจ้าจักรคำขจรศักดิ์) ทั้งสองพระองค์จึงได้นำความรู้การทอผ้ายกมาฝึกคนในคุ้มหลวงลำพูน และชาวบ้านได้เรียนรู้การทอผ้ายกจากคนในคุ้มจนมีความชำนาญและมีการเผยแพร่ทั่วไปในชุมชนต่างๆ โดยได้มีการฝึกหัดชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงจนมีความรู้เรื่องการทอผ้าไหมยกดอกเป็นอย่างดี ทรงฟื้นฟูผ้าไหมยกดอกลำพูน โดยทรงดัดแปลงให้ผ้าไหมมีความวิจิตรสวยงามยิ่งขึ้น โดยทรงใช้เทคนิคภาคกลางมาประยุกต์และทอกันมากในตำบลเวียงยอง และบริเวณใกล้เคียงที่เป็นชุมชนของเจ้านายยองในอดีต

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผ้ายกเป็นที่นิยมในราชสำนักและแวดวงสังคมชั้นสูง เนื่องจากการคมนาคมสะดวกทั้งทางรถไฟและทางรถยนต์จากกรุงเทพฯ สู่เชียงใหม่และลำพูน ภาคเหนือจึงกลายเป็นแหล่งผ้าไหมที่ลือชื่อ และตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕ ผ้ายกที่ทอด้วยฝีมือประณีตจากลำพูนเป็นที่ต้องการทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในราชสำนัก

ในปัจจุบันการทอผ้าไหมยกดอกลำพูนเป็นมรดกทางหัตถกรรมที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน และมีการขยายแหล่งทอผ้าไปยัง อำเภอลี้ และอำเภอทุ่งหัวช้าง จึงทำให้จังหวัดลำพูนเป็นศูนย์กลางการทอผ้าไหมยกดอกแหล่งสำคัญของประเทศไทย

ผ้ายกดอกมีลักษณะเด่น คือ ในผืนผ้าจะมีลวดลายในตัว โดยผิวสัมผัส ผ้ายกดอก จะมีความนูนของผืนผ้า แต่ละชิ้นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลวดลาย ส่วนใหญ่ลายจะใช้ฝ้ายหรือไหมสีเดียวกันตลอดทั้งผืน บางครั้งอาจมีการจกเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความเด่นของลวดลายก็ได้

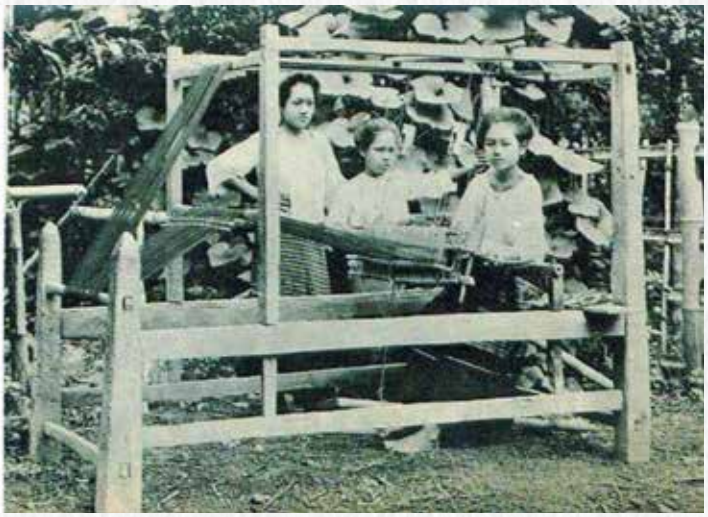

เอกลักษณ์เฉพาะและลวดลายของผ้าไหมยกดอกลำพูน

การทอผ้าไหมยกดอกลำพูน เป็นการใช้เทคนิคการทอยกลวดลายให้สูงกว่าผืนผ้า เป็นที่มาของคำว่า “ยก” อันมีลักษณะการทอเส้นไหมที่เชิดขึ้นเรียกว่า “ยก” และเส้นไหมที่จมลงเรียกว่า “ข่ม” แล้วพุ่งกระสวยเข้าไปในระหว่างกลาง โดยจะเลือกยกบางเส้นและข่มบางเส้นไว้ เพื่อให้เกิดเป็นลวดลายที่โดดเด่นงดงามขึ้นมา

ผ้าไหมยกดอกลำพูนมีลักษณะเด่น คือ ในผืนผ้าจะมีลวดลายในตัว โดยผิวสัมผัสผ้ายกดอกจะมีความนูนของผืนผ้าแต่ละชิ้นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลวดลาย นิยมใช้ดิ้นเงินและดิ้นทองเป็นเส้นเพิ่มพิเศษมาทอยก เพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามยิ่งขึ้น ผ้ายกดอกลำพูนจึงดูนิ่มนวลและอ่อนช้อย ปัจจุบันผู้ผลิตผ้ายกดอกลำพูนได้พัฒนาคุณภาพให้มีความหลากหลายของลวดลายและสีสัน

จุดเด่นอีกประการของผ้าไหมยกดอกลำพูน คือ การใช้กลุ่มตะกอแยกสีเส้นเพิ่มพิเศษ ออกเป็น ๒ – ๓ ตะกอในหนึ่งแนวของไหมยกเพิ่มพิเศษ ทำให้เกิดสีสัน ๒ – ๓ สี ในลวดลายดอก เรียกว่า “ดอกสอดสี” อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าไหมยกดอกลำพูน ลวดลายของผ้าไหมยกดอกลำพูนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องอยู่ในกลุ่มดอกไม้ ใบไม้ พรรณพฤกษานานาชนิดที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ ส่วนลวดลายในกลุ่มสัตว์และลายเรขาคณิตก็มีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก นอกจากนี้ ยังมีลวดลายโบราณที่ช่างทอได้รับแรงบันดาลใจมาจากประติมากรรมและสถาปัตยกรรมของวัดวาอาราม วิหารโบสถ์ ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้จึงส่งผลให้ลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูนมีความนิ่มนวลอ่อนช้อยสวยงาม

ลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูนนั้นมีอยู่มากมาย เช่น ลายดอกพิกุล ลายดอกแก้ว ลายดอกพุดตาน ลายดอกชบา ลายดอกกุหลาบ ลายดอกมะลิ ลายกลีบลำดวน ลายดอกหมาก ลายดอกฟ้ามุ่ย (คล้ายดอกกล้วยไม้) ลายดอกเข็ม ลายดอกฝิ่น ลายดอกลำดวน ลายดอกกระดังงา ลายดอกพุดซ้อน ลายดอกบัวตอง ลายดอกเบญจมาศ ลายดอกจามจุรี ลายดอกบัว ลายใบเทศ ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ (ลายเม็ดมะยม)

ลายเทพพนม ลายประจำยาม ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ลายแก้วชิงดวง ลายใบโพธิ์ ลายแววมยุรา ลายเครือเถาว์ ลายทองกวาว ลายนาคสมภพ ลายนาคเกี้ยว ลายนกยูง ลายผีเสื้อ ลายพวงพยอม ลายเปลวเทียน ลายมงกุฎเพชร ลายราชพฤกษ์ ลายสร้อยทอง ลายก้างปลา ลายต้นสน ฯลฯ

ลายดอกพิกุลเป็นลวดลายผ้าโบราณที่มีการทอผ้ายกดอกลำพูนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่อมาได้มีการออกแบบลวดลายดอกพิกุลที่หลากหลายขึ้น เช่น พิกุลเครือ พิกุลมีขอบ พิกุลก้านแย่ง พิกุลเชิงใหญ่ พิกุลนาคเกี้ยว พิกุลถมเกสร พิกุลเล็ก พิกุลใหญ่ พิกุลสมเด็จและพิกุลกลม เป็นต้น ซึ่งแต่ละลวดลายจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันคือ ขนาดของดอกพิกุล

ลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน

ผ้าไหมยกดอกลำพูนประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ลายช่อชบา

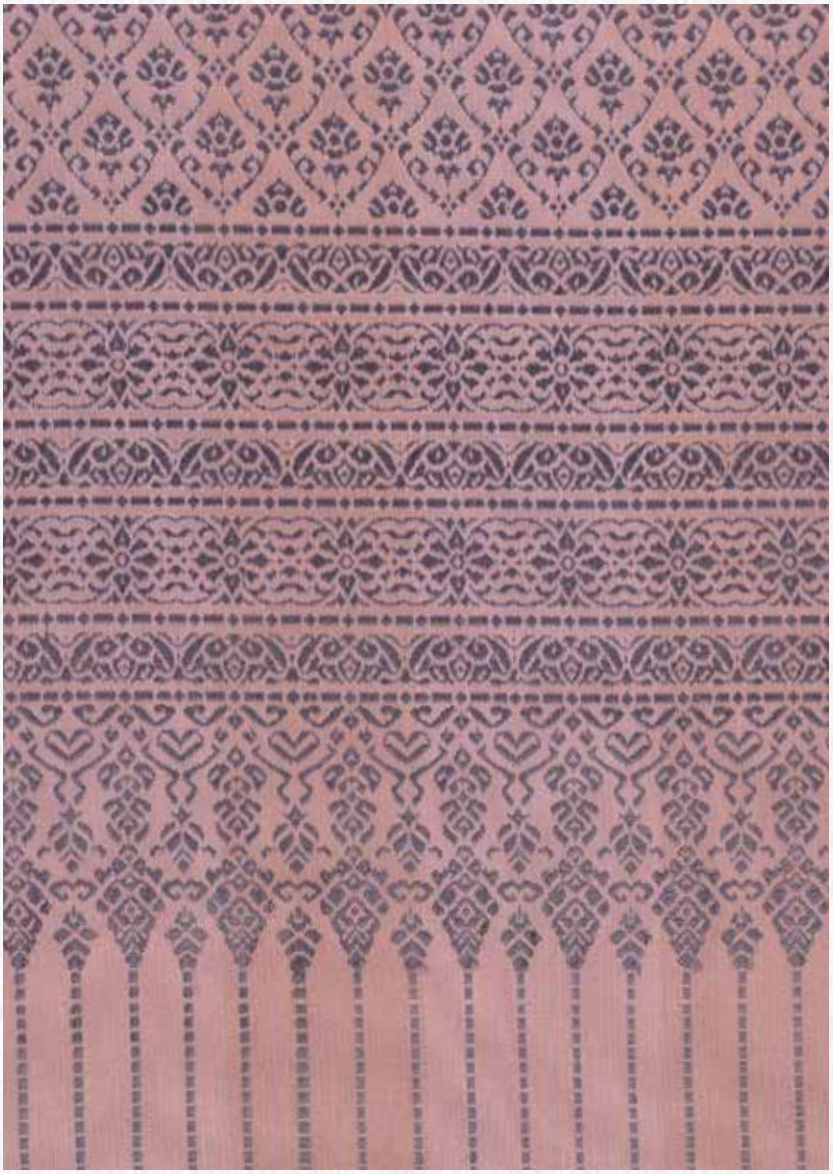

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)

๒. ลายริ้วคั่นเชิง

๓. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๖ ไม้

ลายพิกุลเหลี่ยม

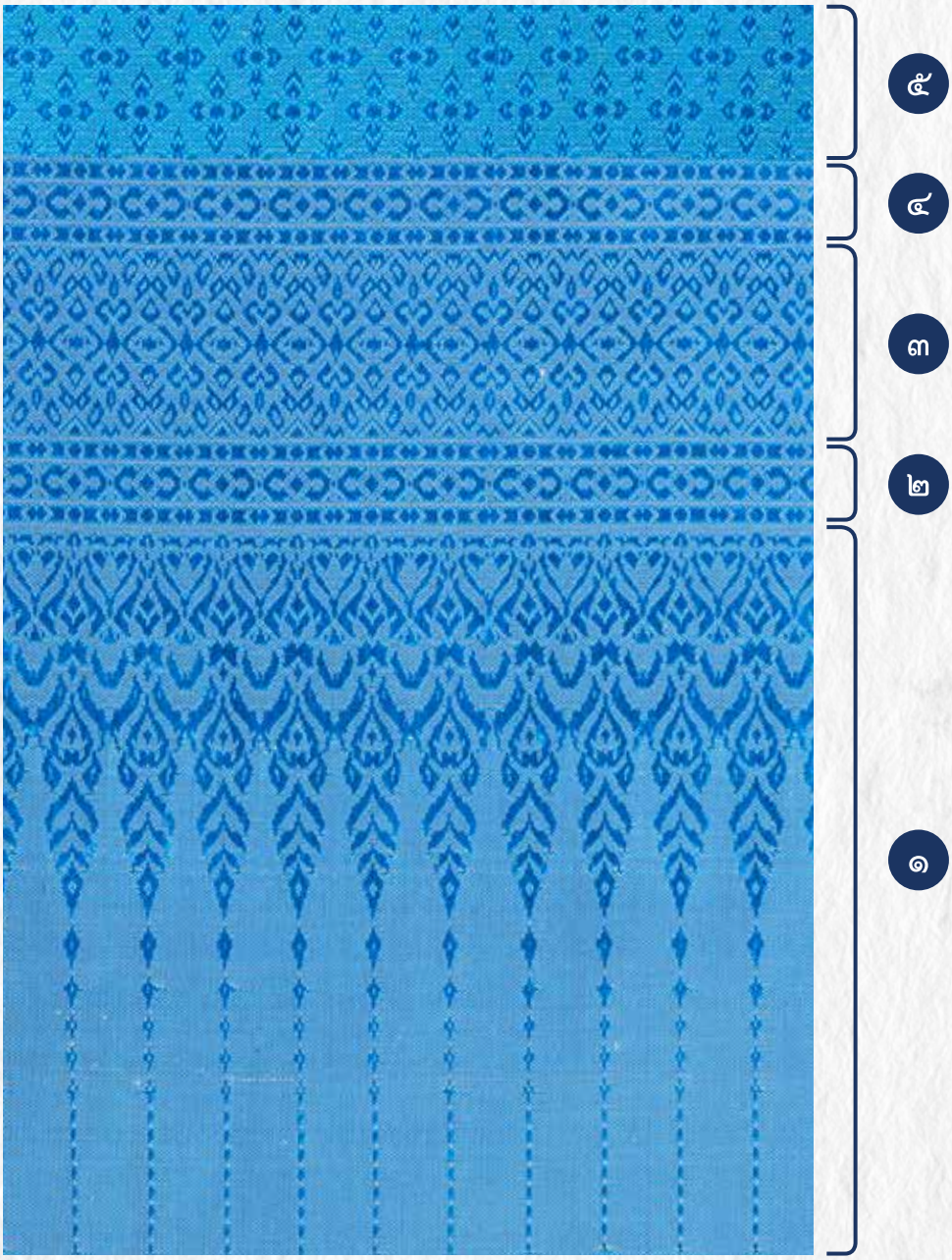

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๕ ไม้

ลายโป๊ยเซียน (เชิงเกาะ)

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๕ ไม้

ลายบัวสวรรค์ (เชิงเกาะ)

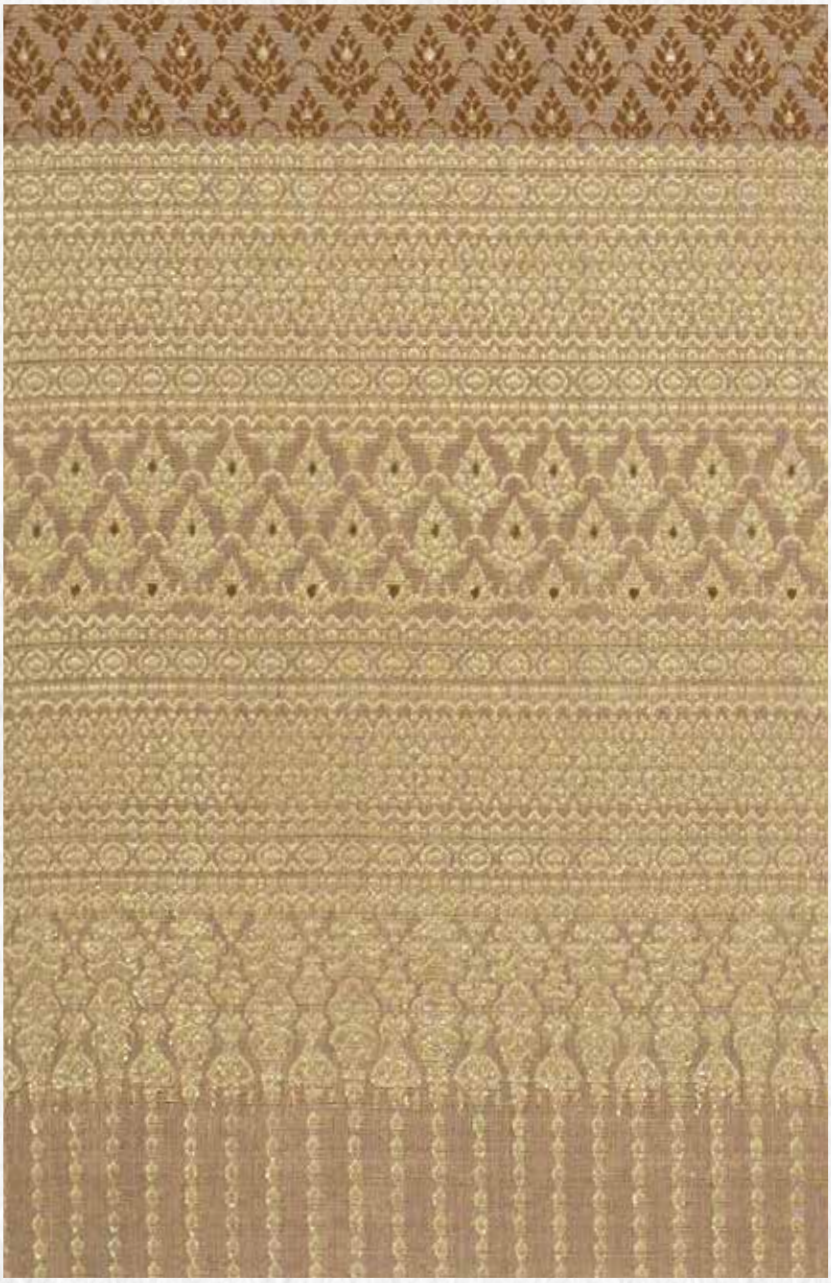

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๔ ไม้

ลายกล้วยไม้

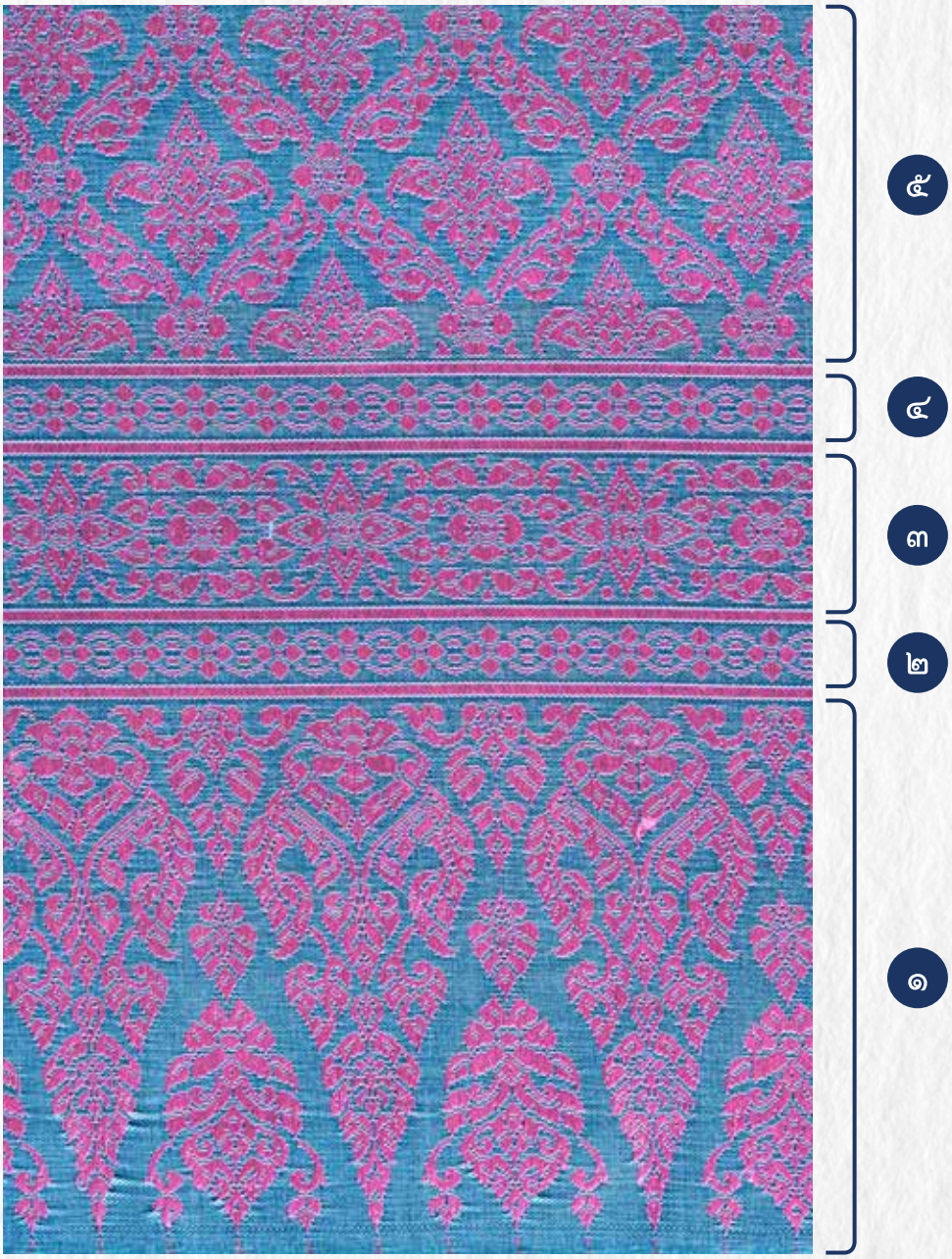

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๕ ไม้

ลายพุ่มมยุรฉัตร (เชิงเกาะ)

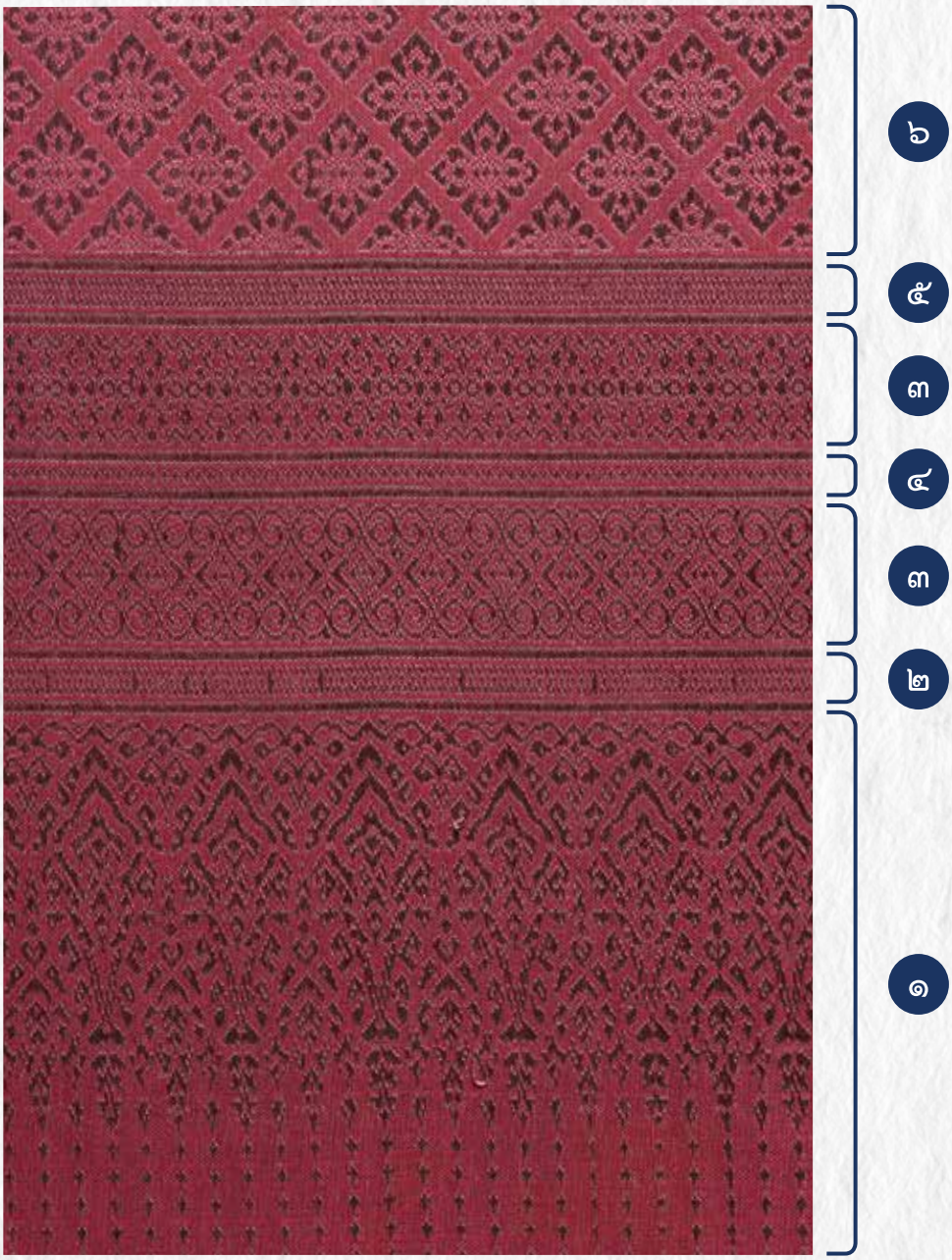

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นลายท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๐ ไม้

ลายแววมยุรา (เชิงเกาะ)

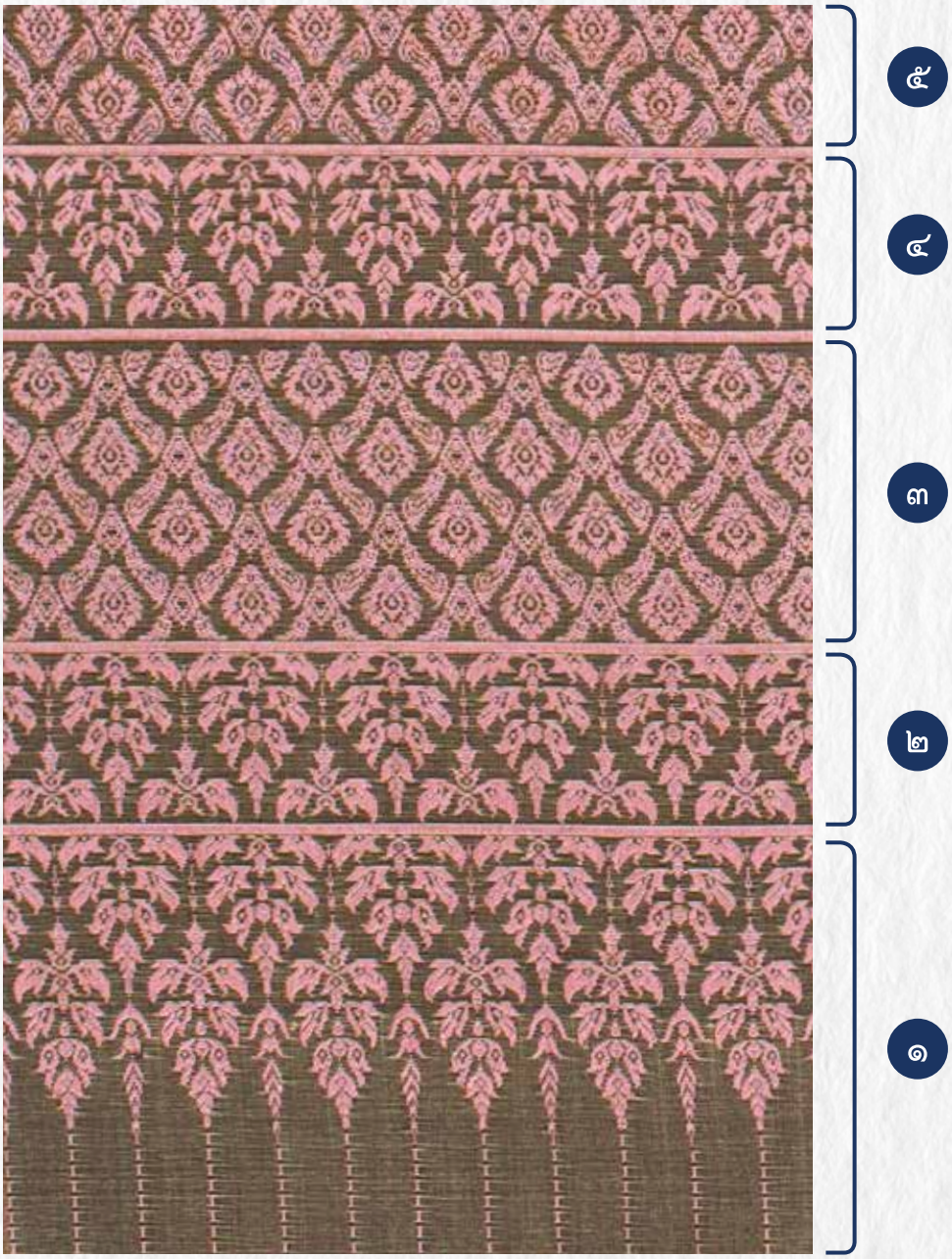

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นลายท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๐ ไม้

ลายพุ่มทรง (เชิงเกาะ)

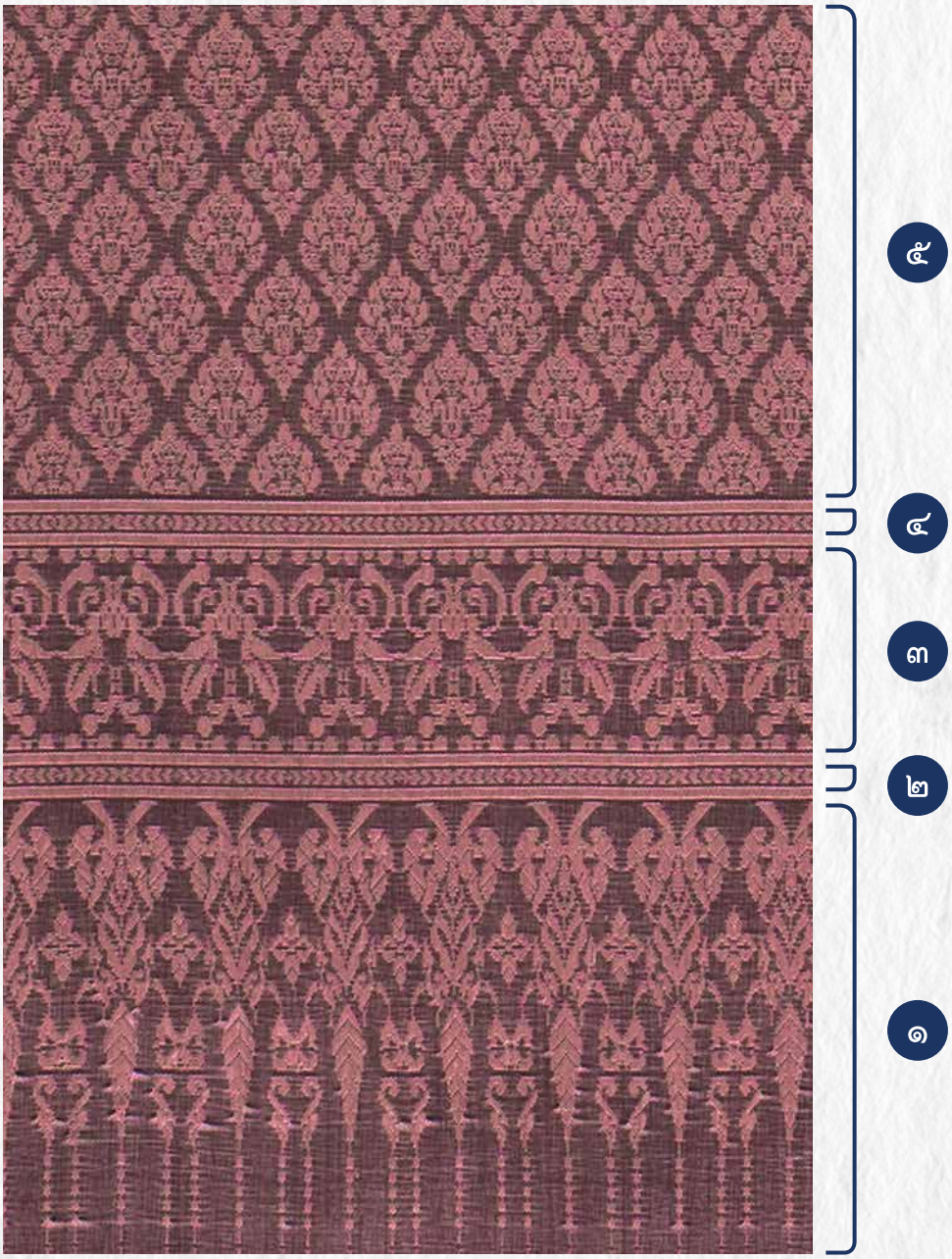

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๑ ไม้

ลายดอกบัว (เชิงเกาะ)

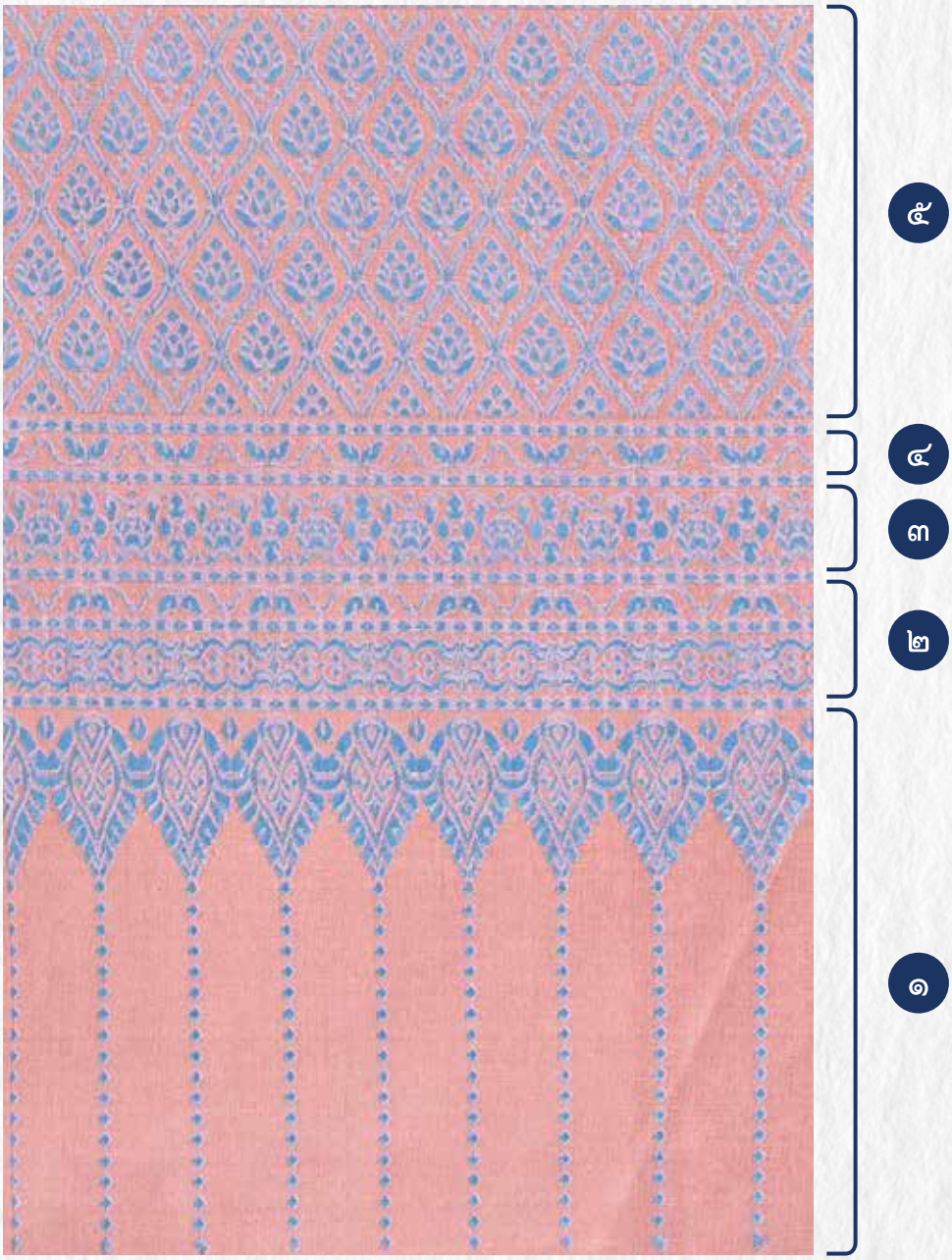

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๒ ไม้

ลายพิกุลขอบโคม (ยกใหญ่)

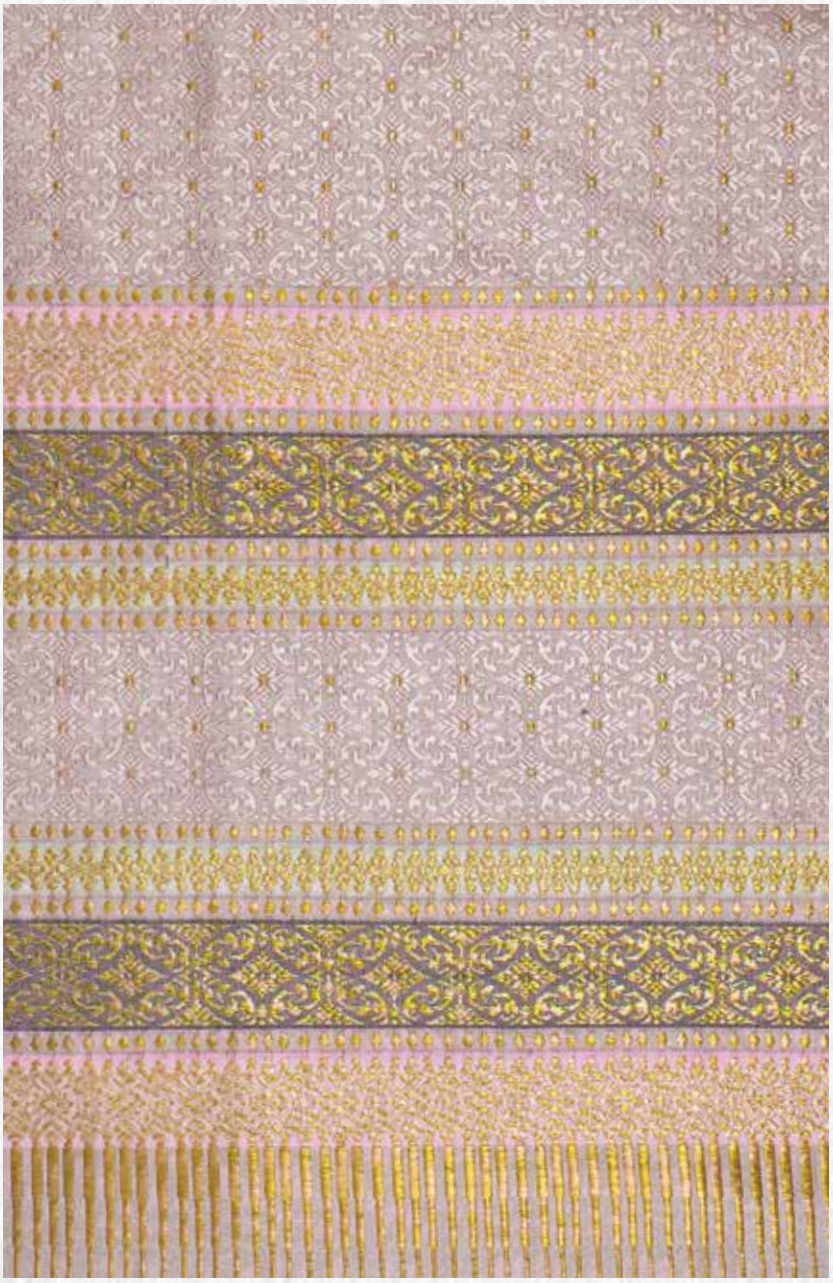

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๕๐ ไม้

ลายใบเทศ

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๑๐๐ ไม้

ลายสุนันทรา (เชิงเกาะ)

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๒ ไม้

ลายสร้อยระย้า (ยวงหลวง)

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๑๑๐ ไม้

ลายมรดกโลก

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๖๙ ไม้

ลายราชพฤกษ์

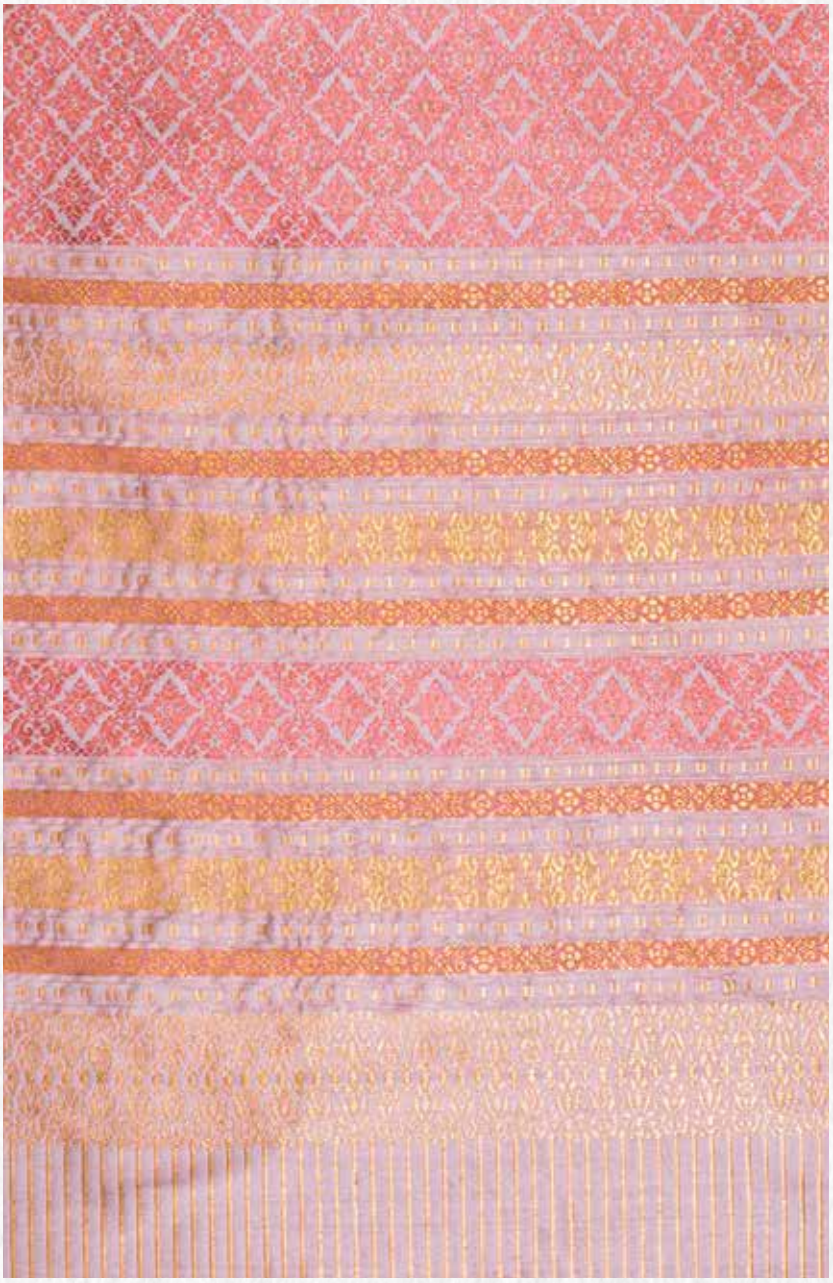

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๖๐ ไม้

ลายวิชยานนท์ (เชิงหัวท้าย) ลายพิกุลดั้งเดิม

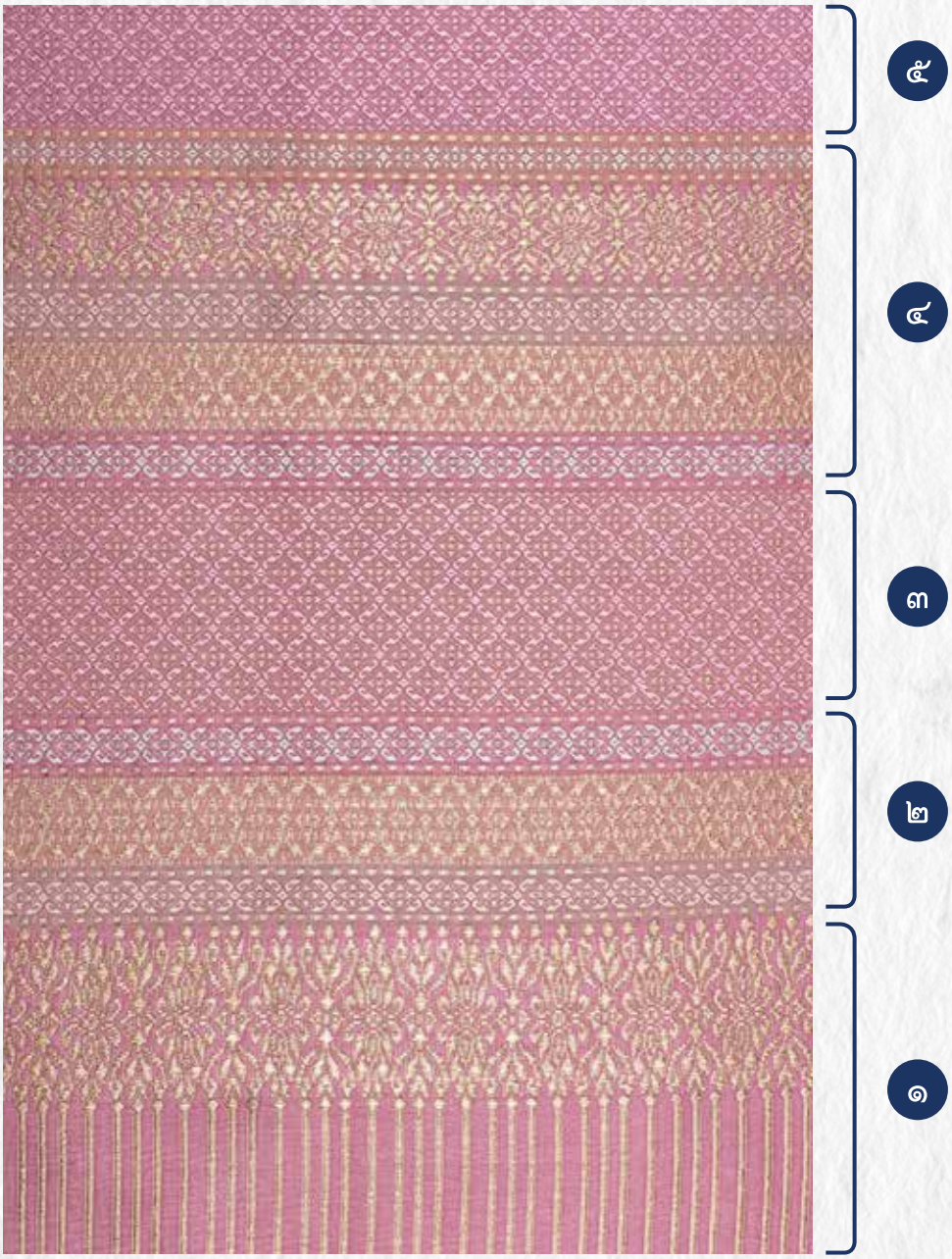

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๔๘ ไม้

ลายมะลิเลื้อย

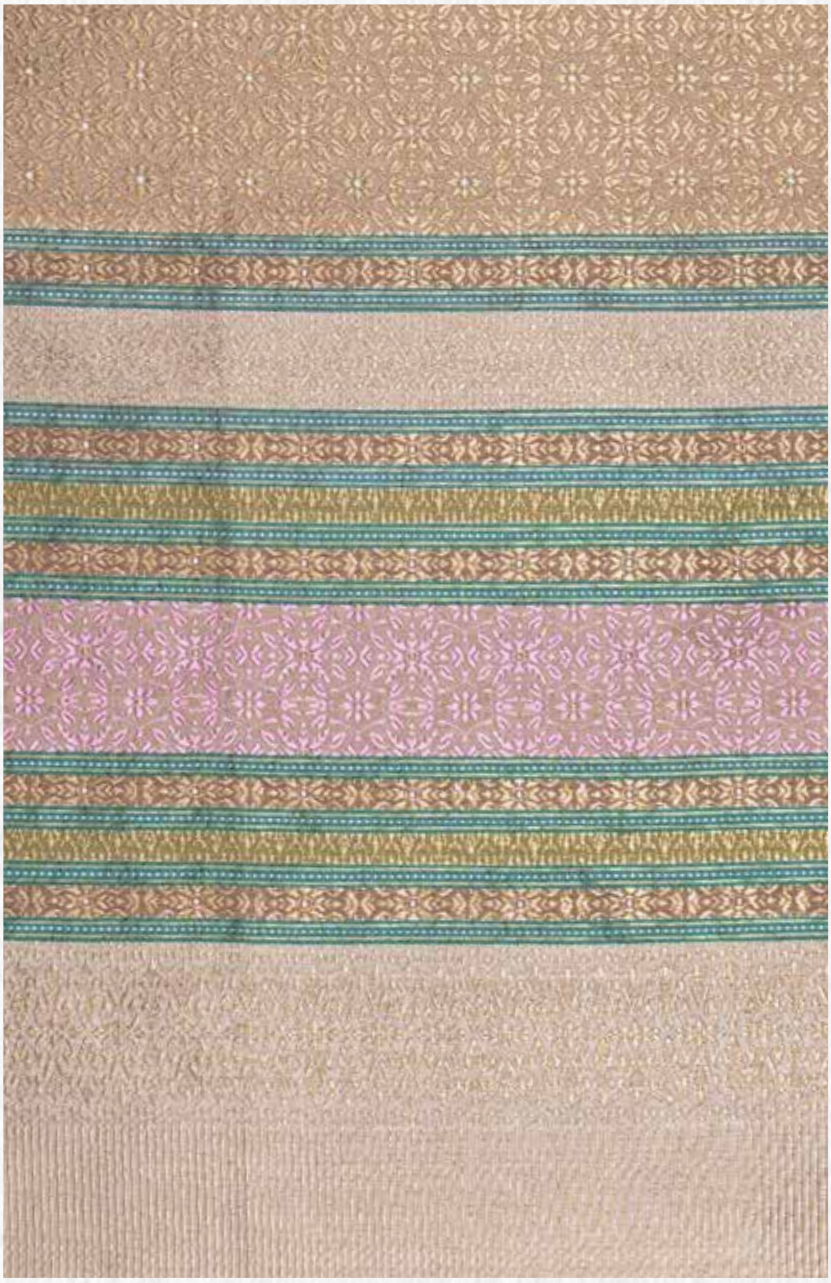

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๑๐๐ ไม้

ลายพวงมะลิพุ่มใหญ่ (เชิงหัวท้าย)

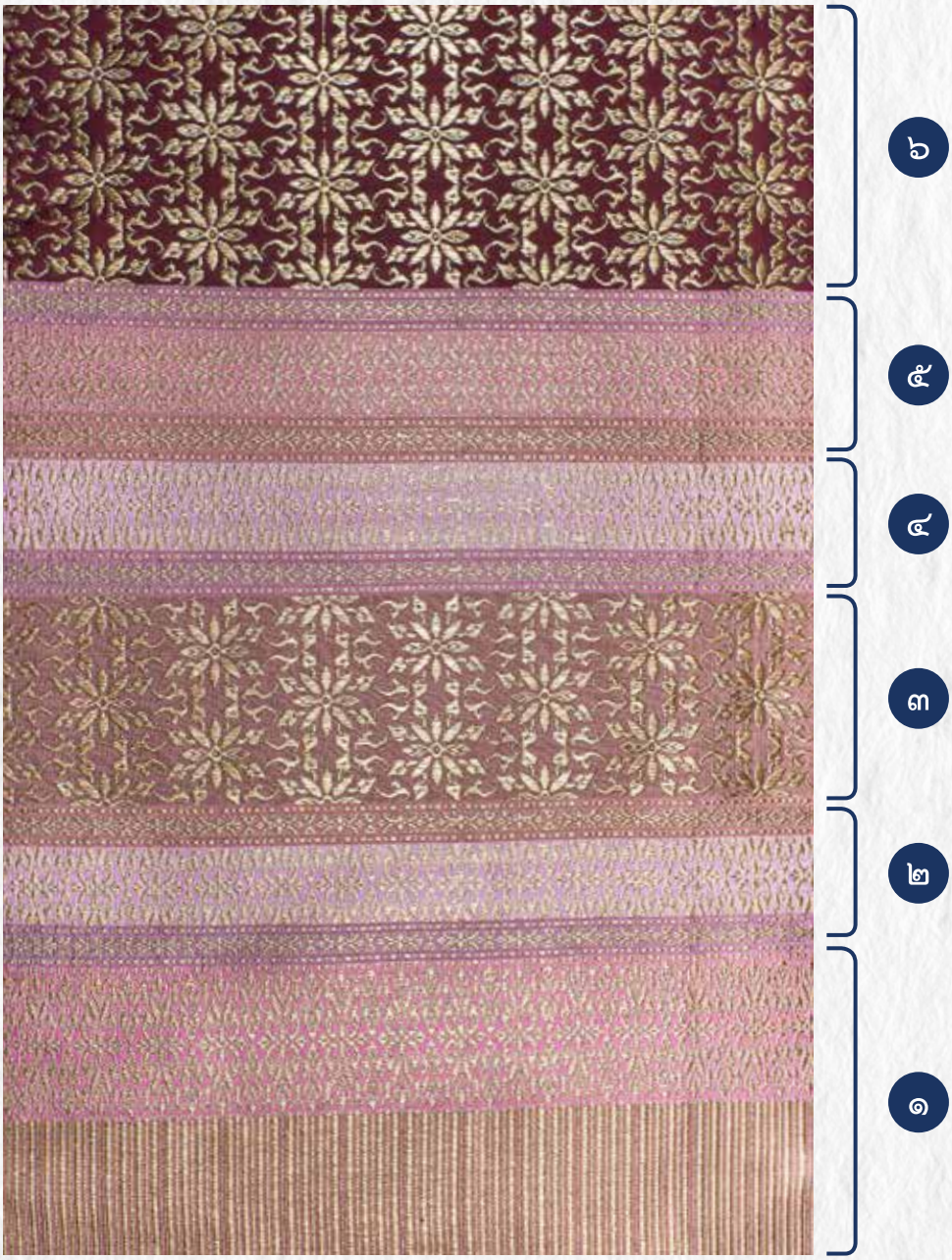

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๗๐ ไม้

ลายพิกุลใบล้อม

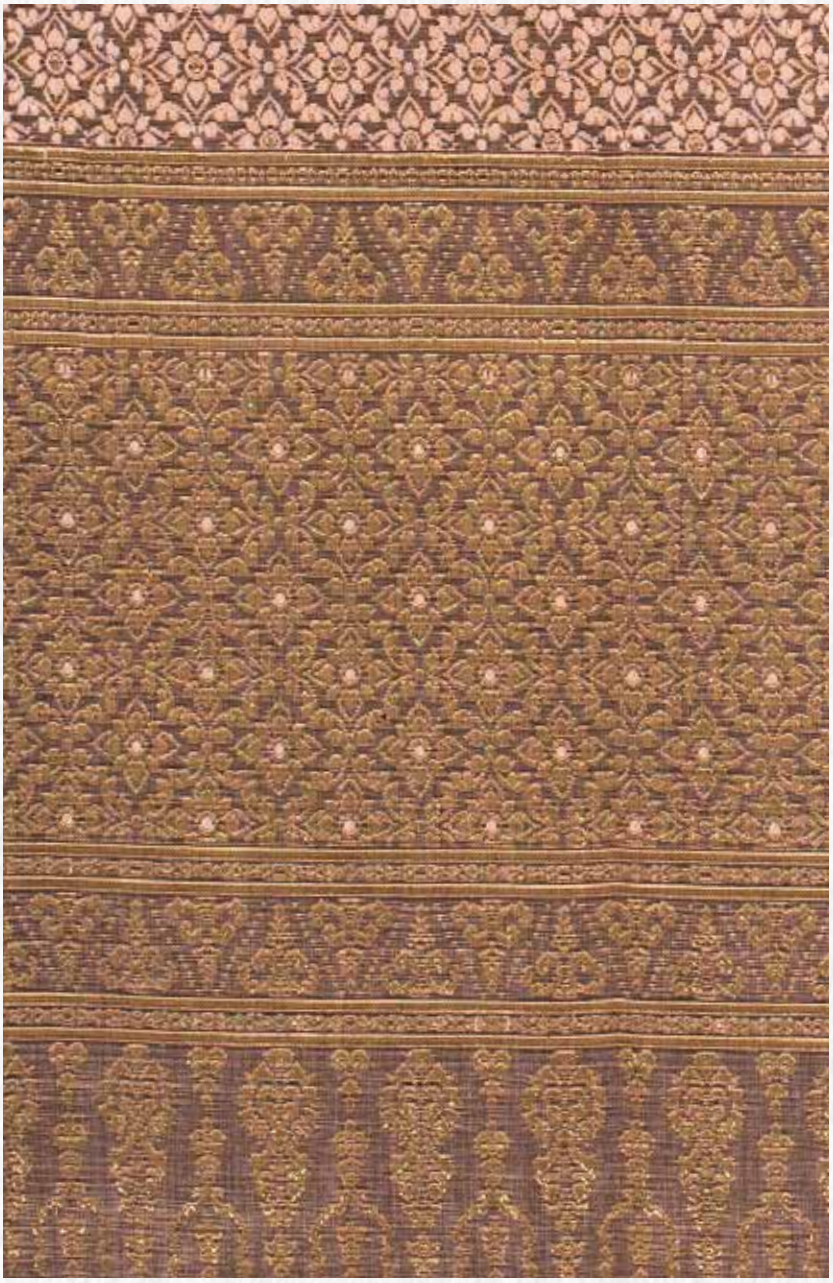

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๕ ไม้

ลายสุนันทรา (เชิงเกาะ)

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๕๒ ไม้

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เล็ก (ยกเล็ก)

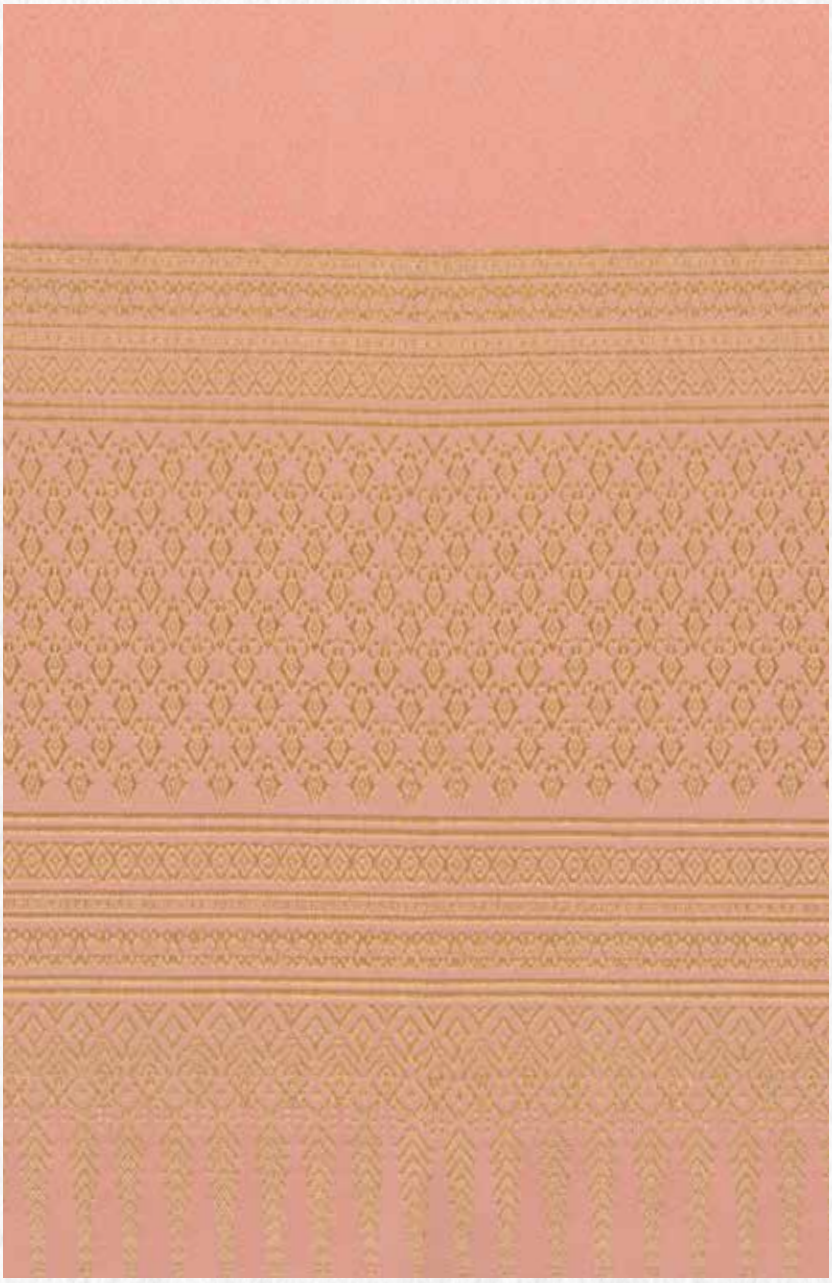

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๐ ไม้

ลายแก้วชิงดวง

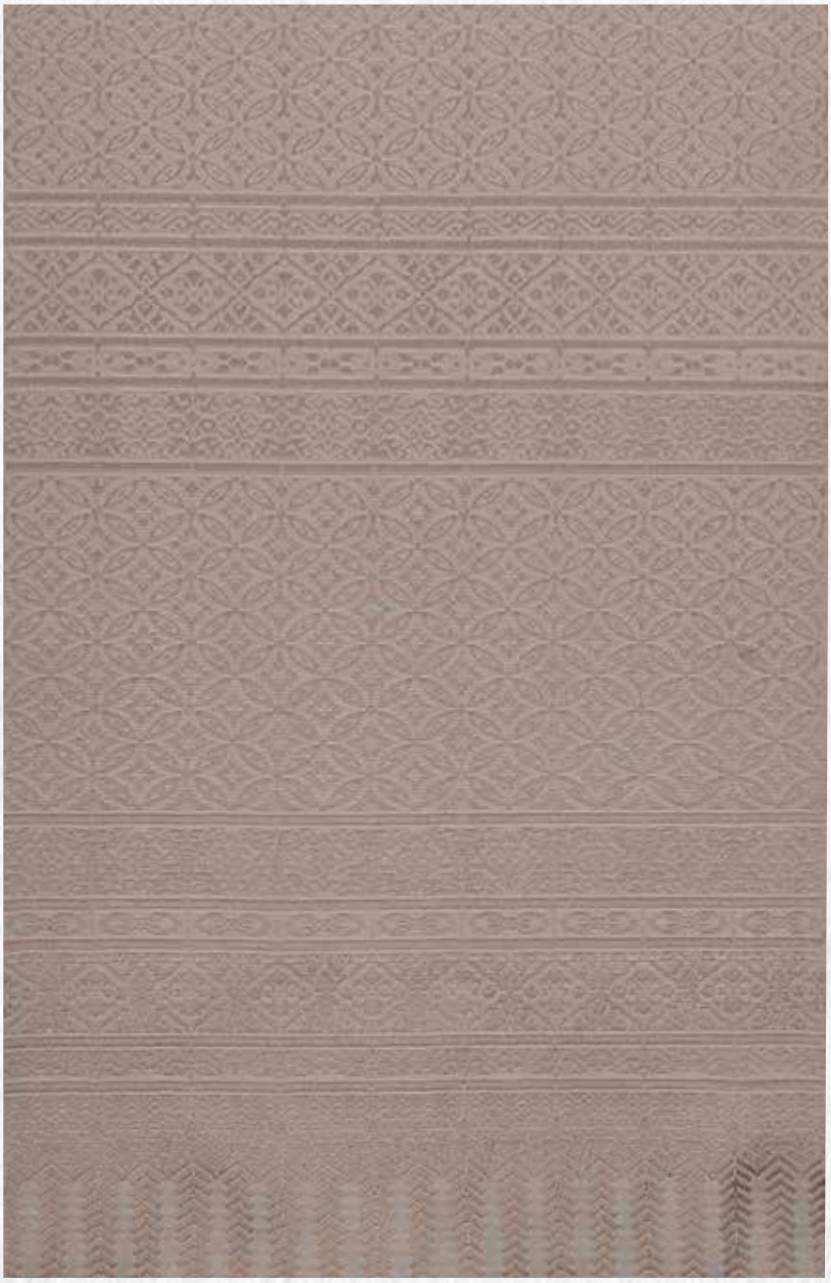

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๕ ไม้

ลายจอมเทียน (เชิงเกาะ)

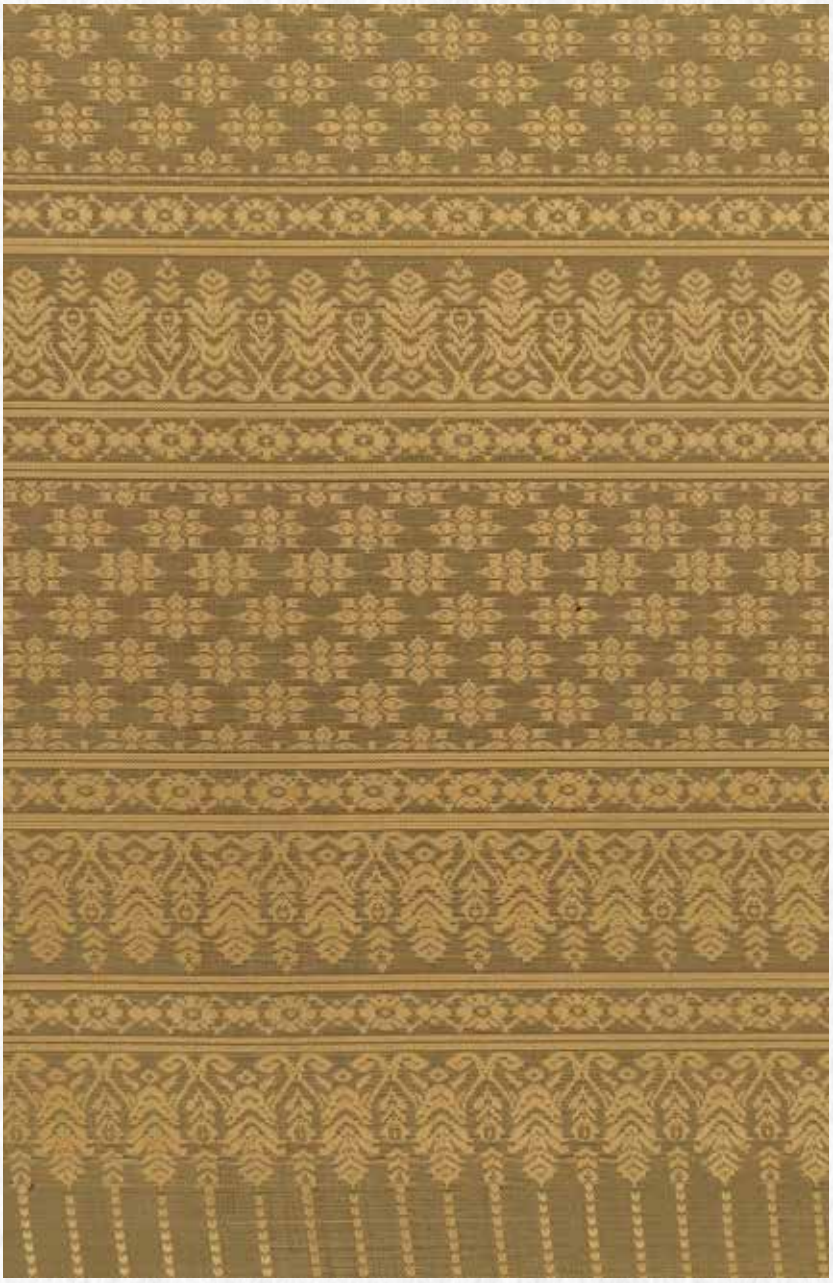

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๕ ไม้

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์กาแล (เชิงเกาะ)

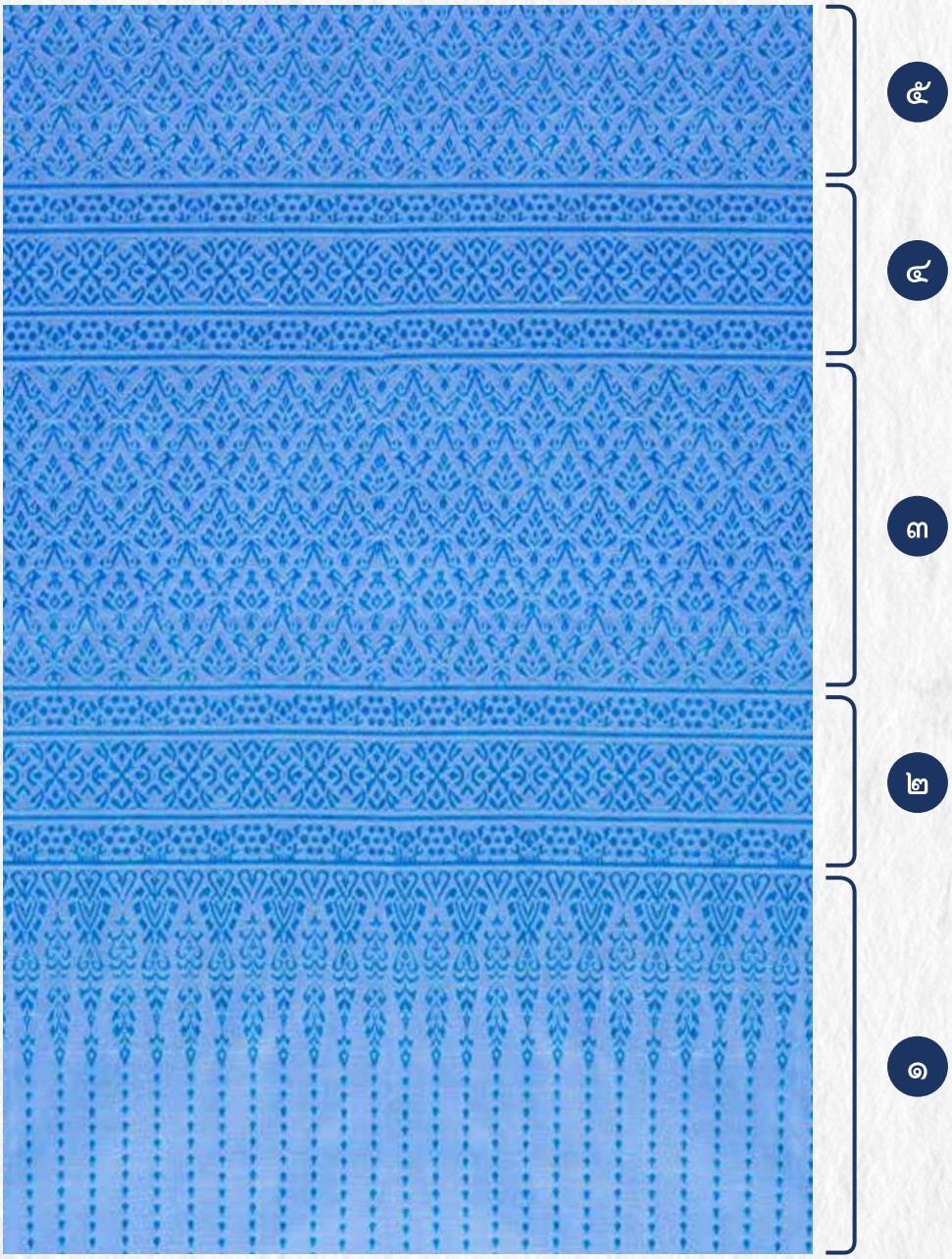

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๒๕ ไม้

ลายดอกฝิ่น (อนุเกสร)

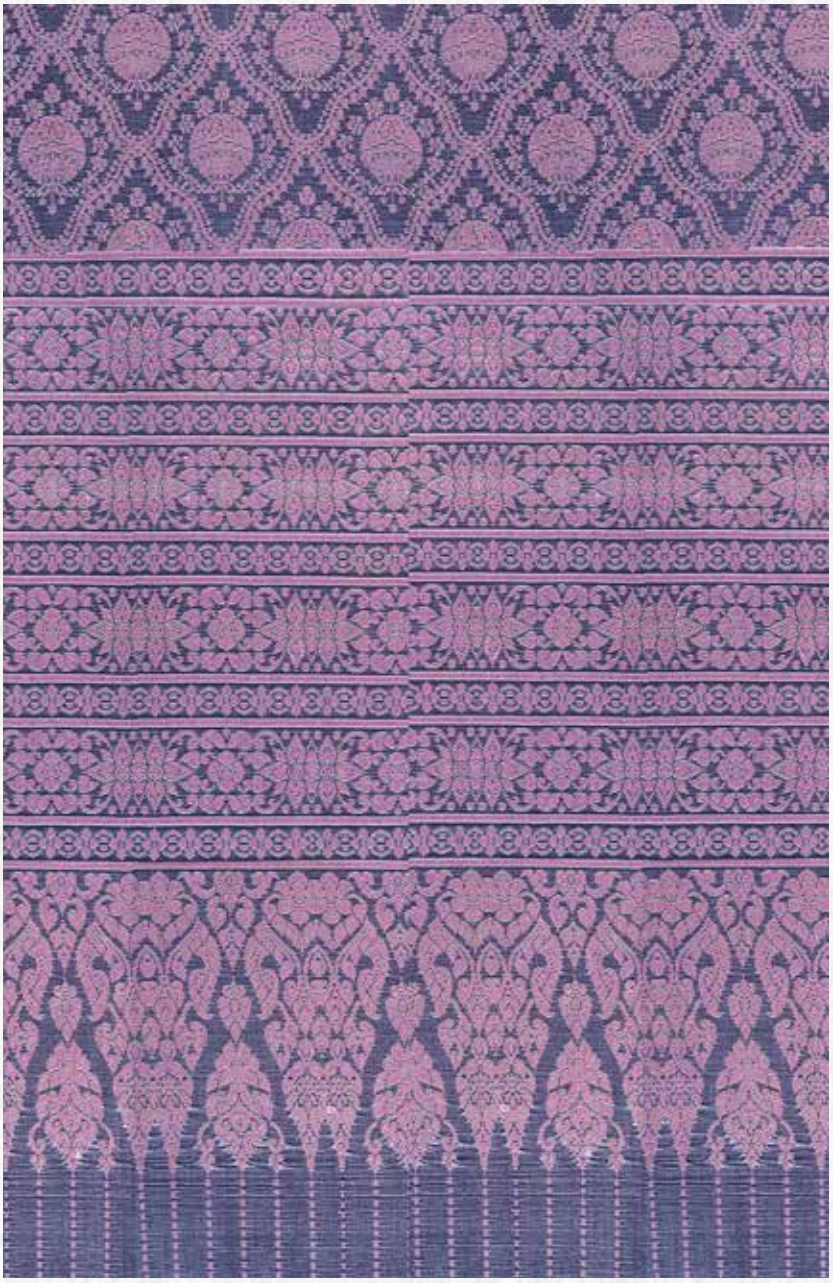

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิงและลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๓. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๖๐ ไม้

ลายปนัดดา

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๓๐ ไม้

ลายใบโพธิ์แยกกาบ (เชิงเกาะ)

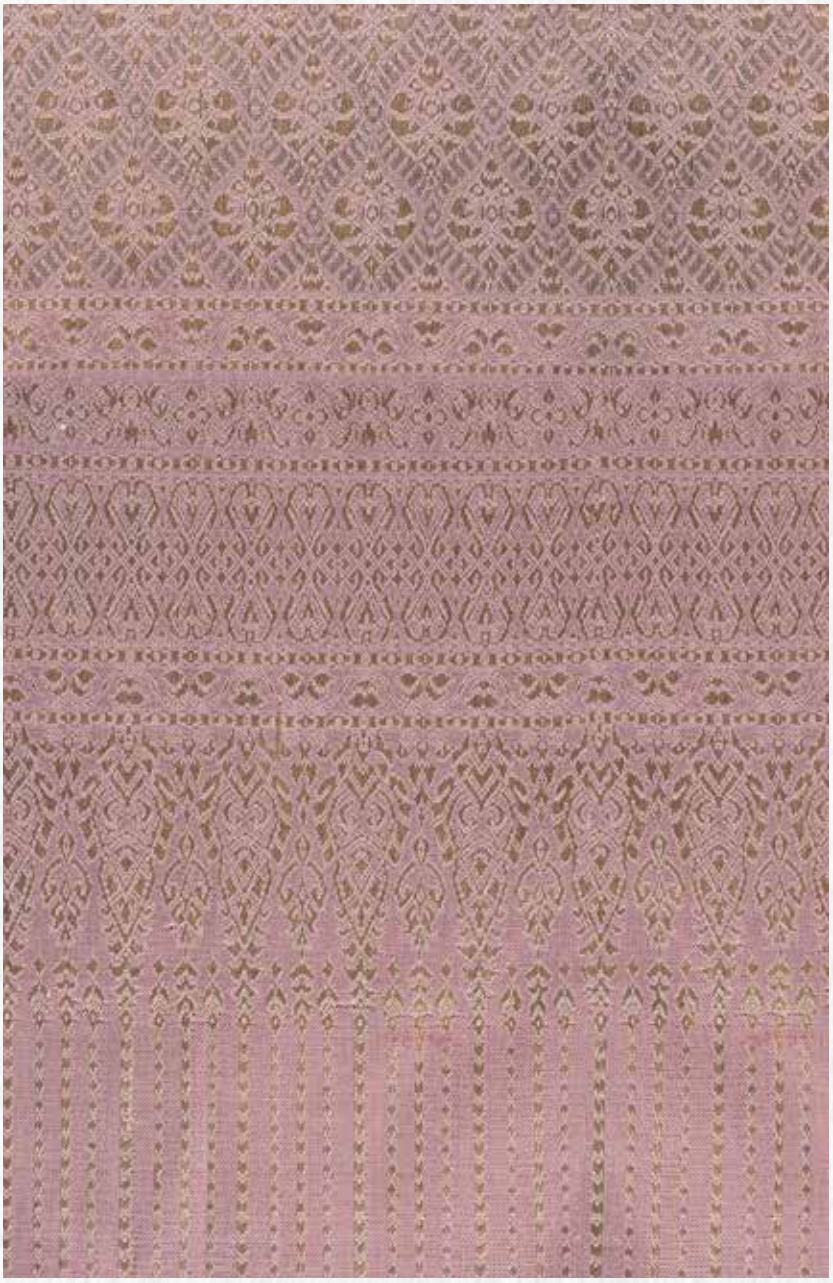

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๕. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๖๐ ไม้

ลายเชิงไหมโบราณ

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๑๐๐ ไม้

ลายสุพัตรา (เชิงหัวท้าย)

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๕๔ ไม้

ลายนาคสมภพ (ชุดพิเศษ)

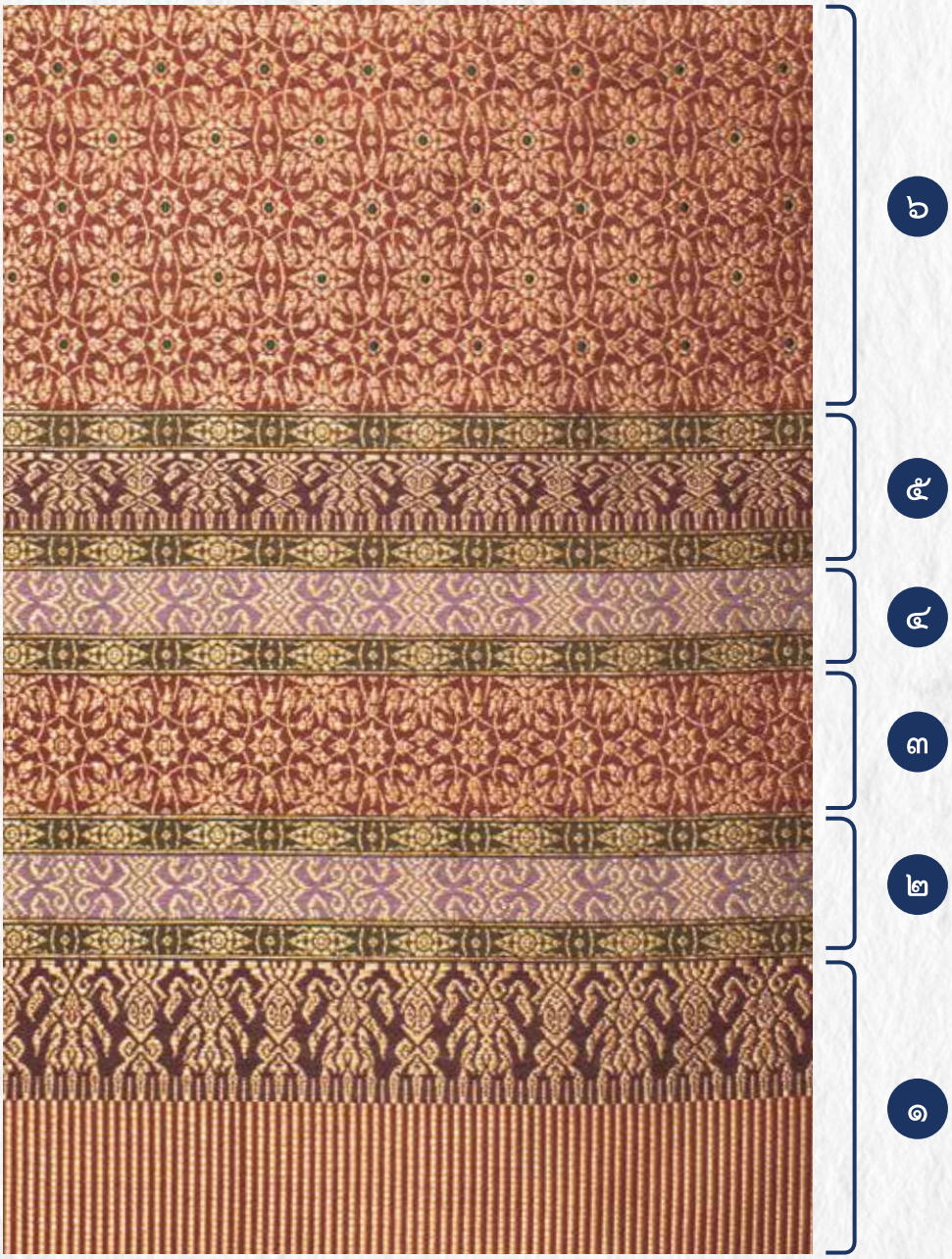

๑. ลายเชิงซิ่น (กรวยเชิง)
๒. ลายริ้วคั่นเชิง
๓. ลายกลางเชิง
๔. ลายริ้วคั่น
๕. ลายริ้วคั่นต่อท้องผ้า
๖. ลายท้องผ้า

หมายเหตุ : จำนวนตะกอเขาดอก ๑๕๐ ไม้

การถอดแบบลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน

ลายช่อชบา

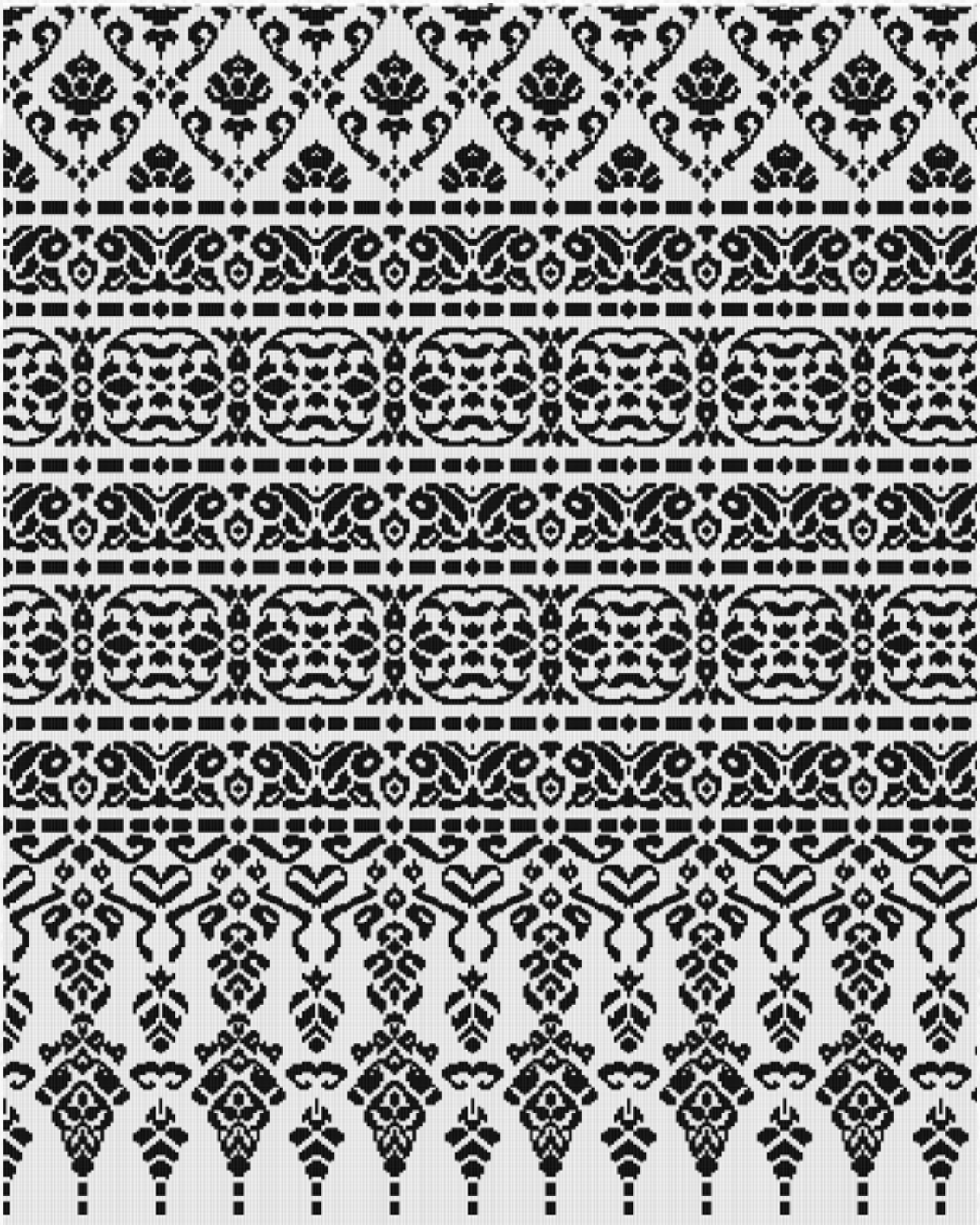

ลายพิกุลเหลี่ยม

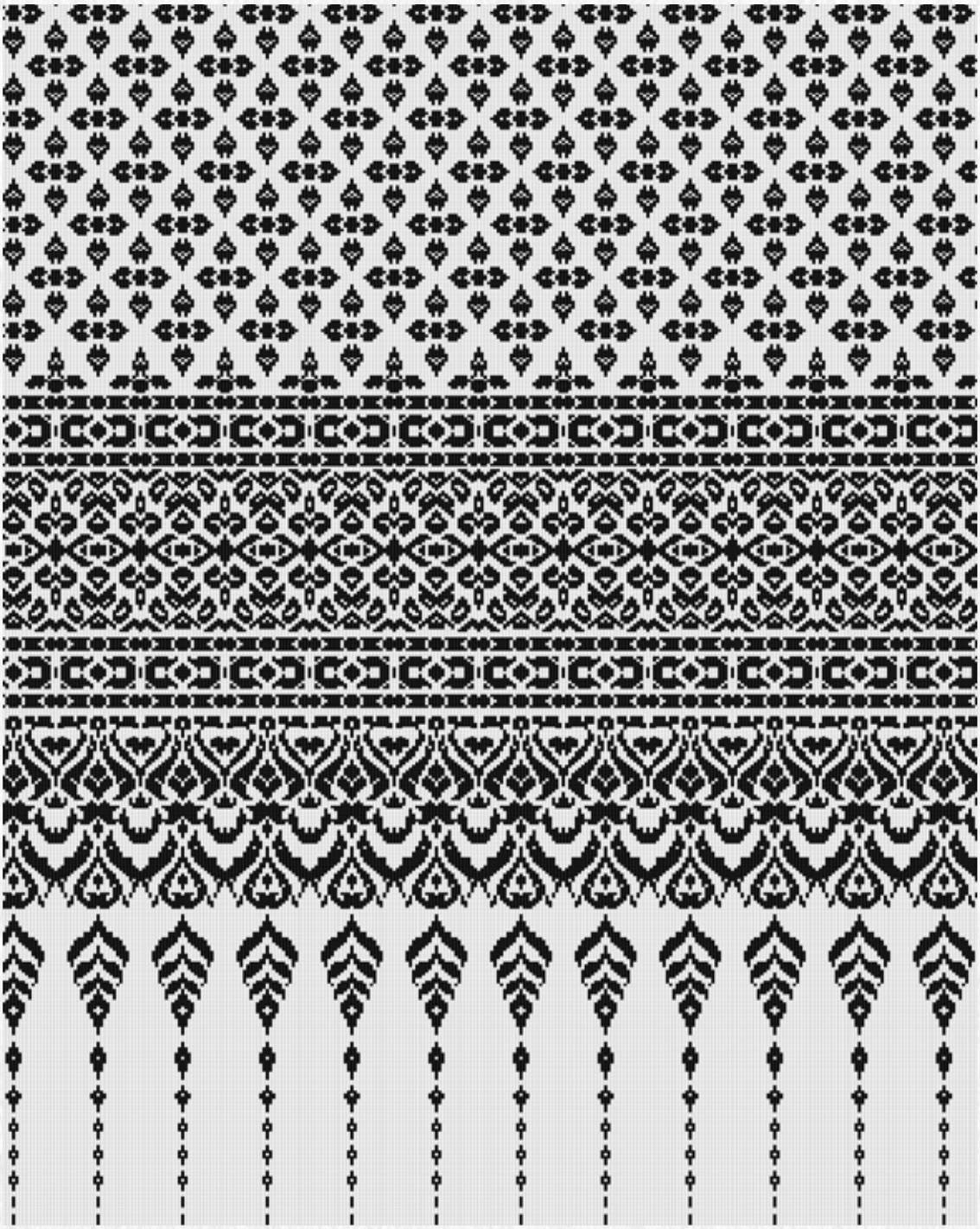

ลายโป๊ยเซียน (เชิงเกาะ)

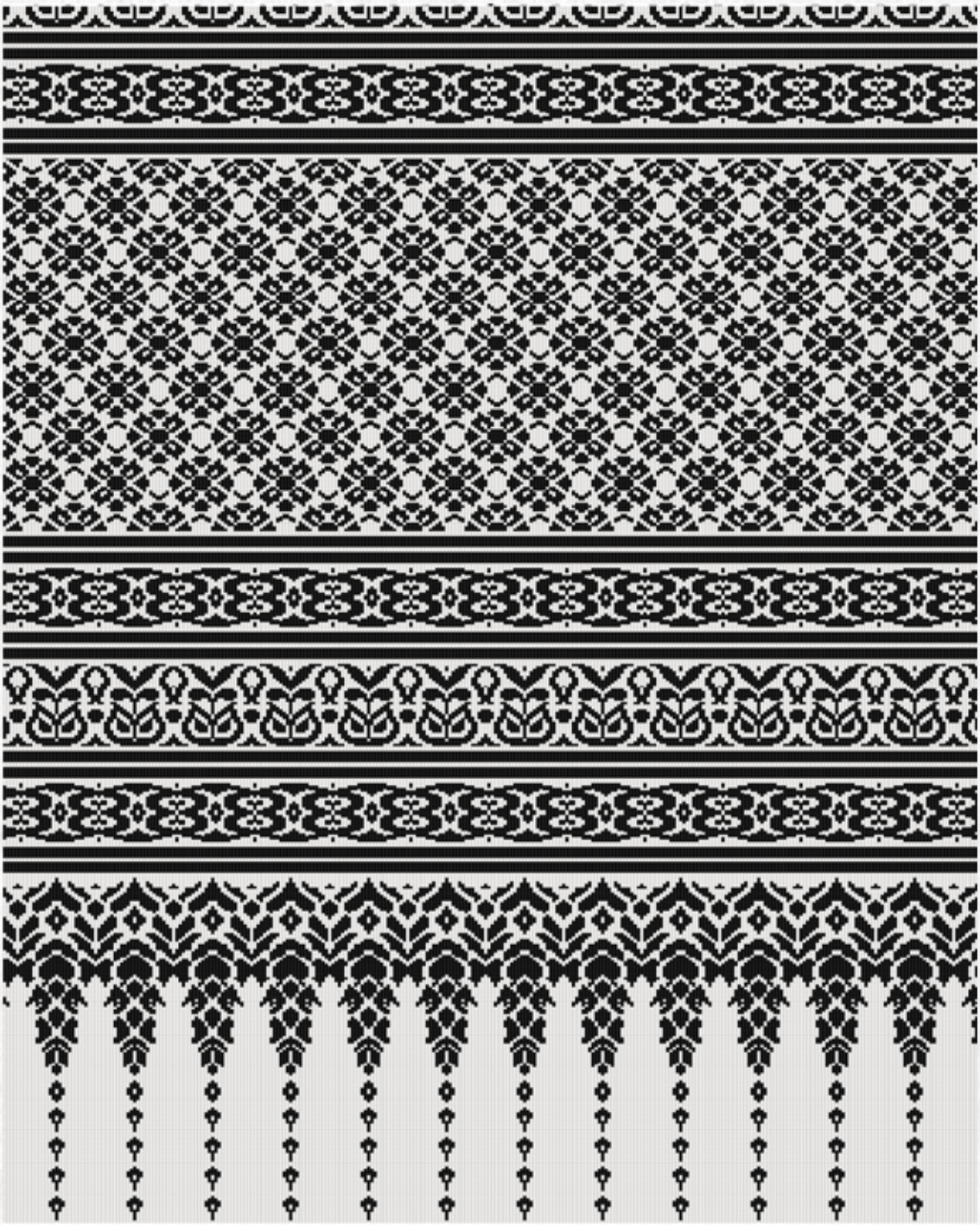

ลายบัวสวรรค์ (เชิงเกาะ)

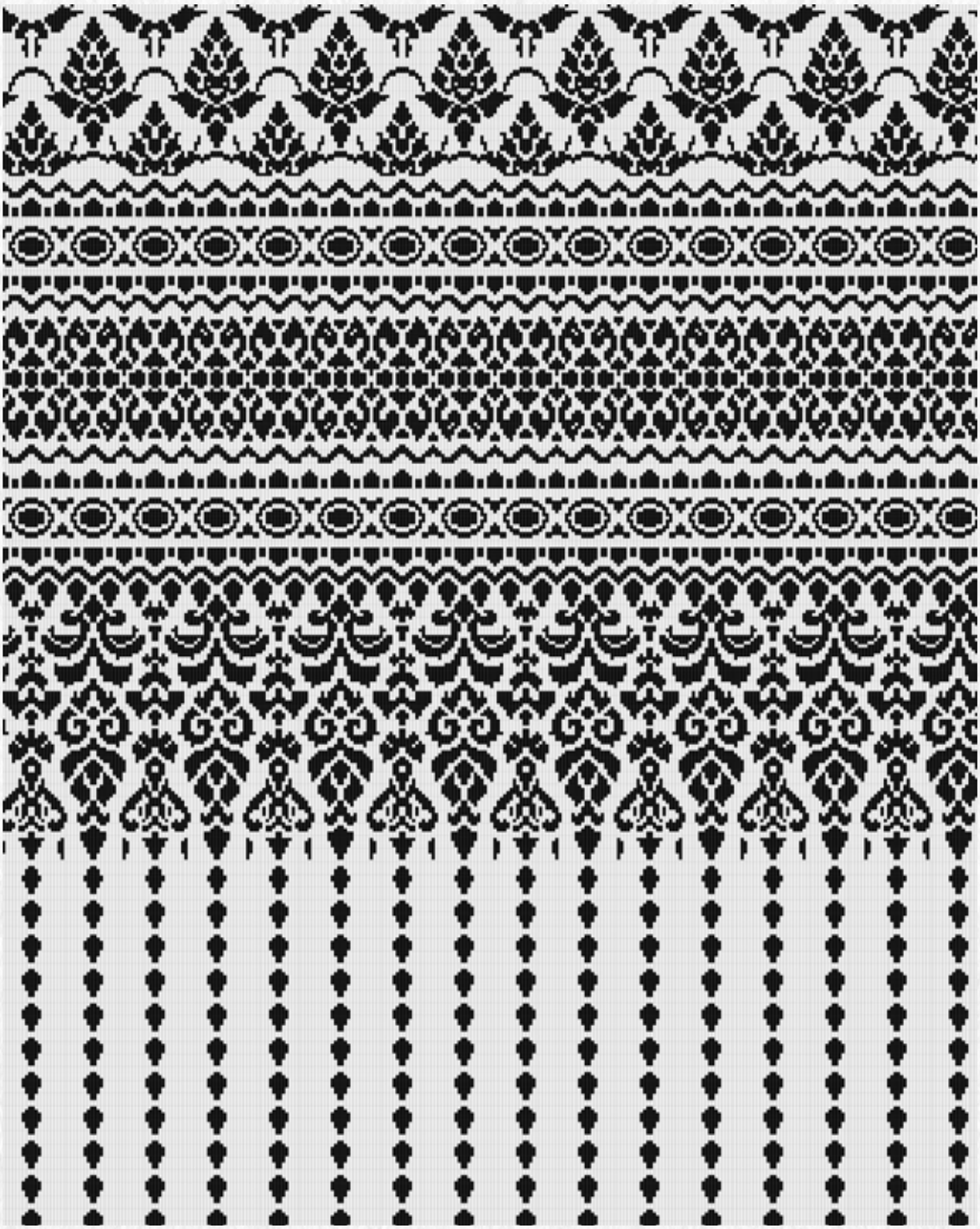

ลายกล้วยไม้

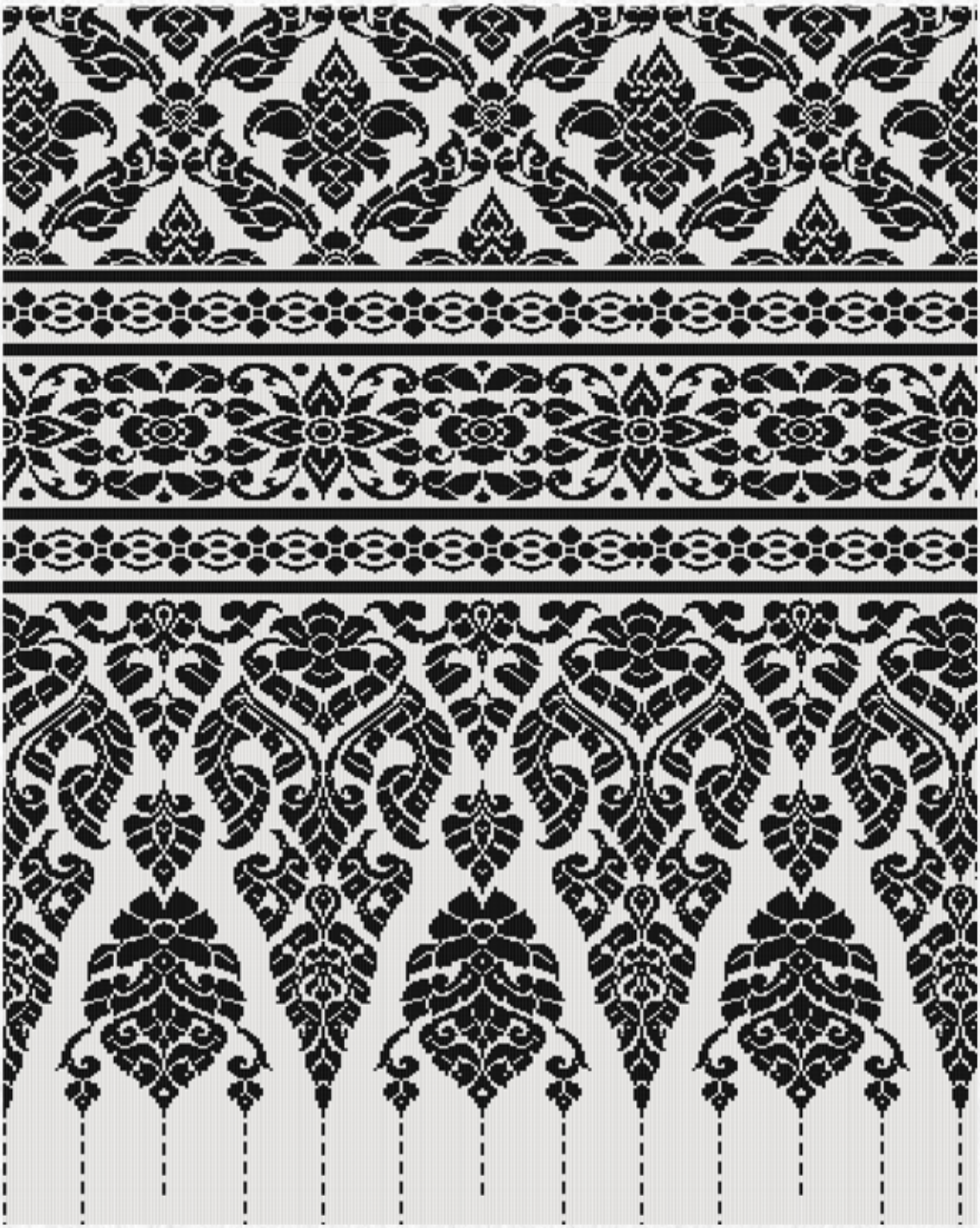

ลายพุ่มมยุรฉัตร (เชิงเกาะ)

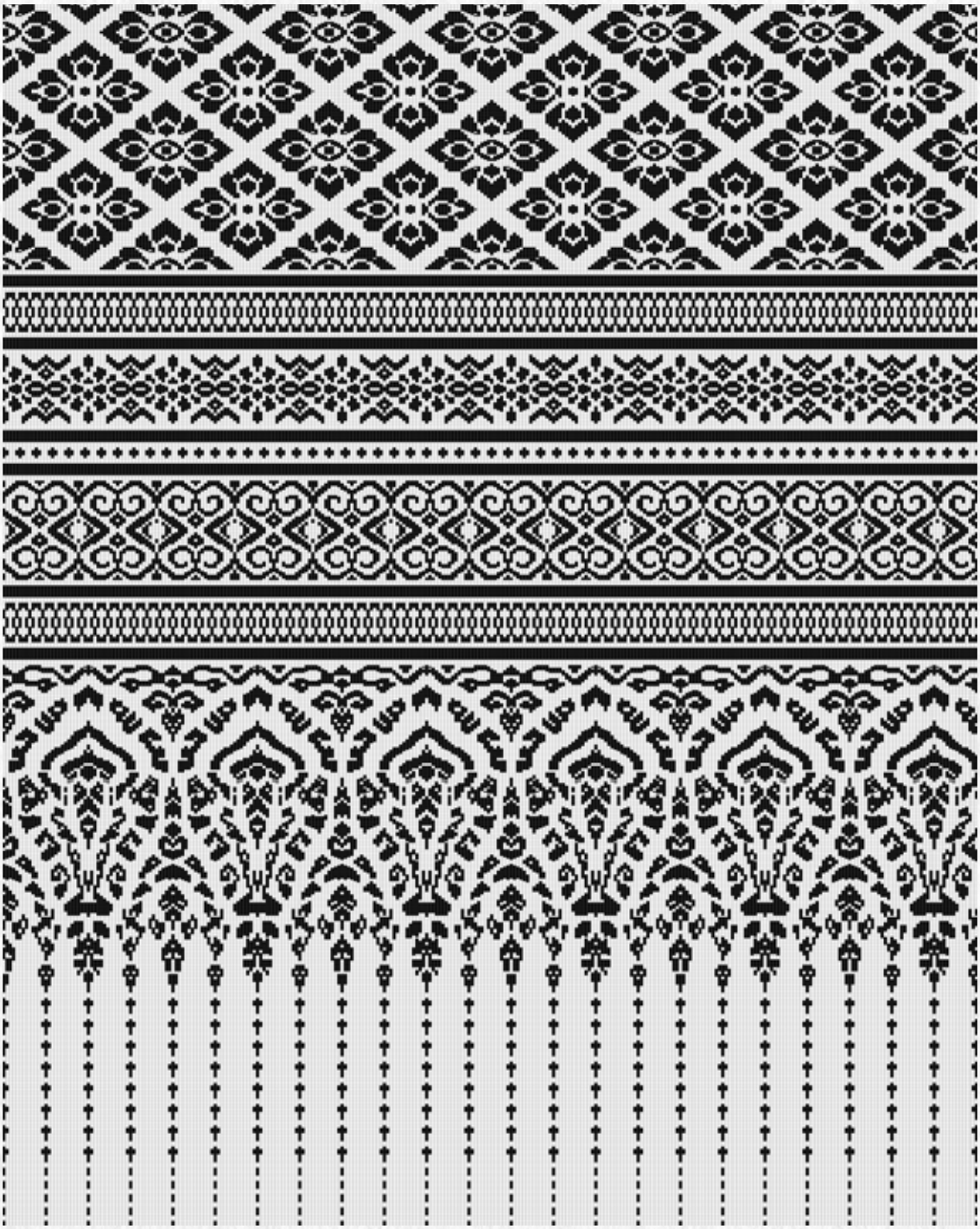

ลายแววมยุรา (เชิงเกาะ)

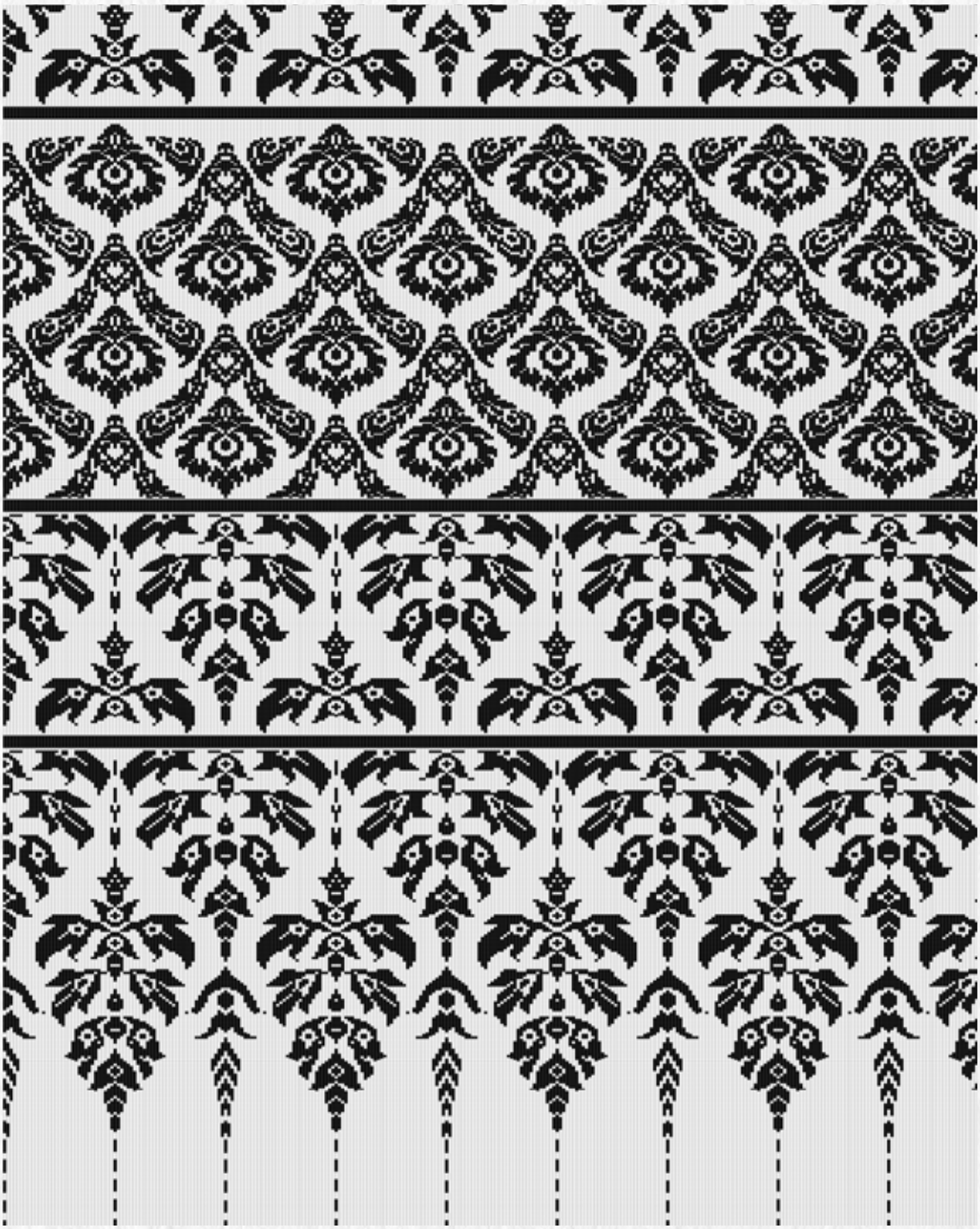

ลายพุ่มทรง (เชิงเกาะ)

ลายดอกบัว (เชิงเกาะ)

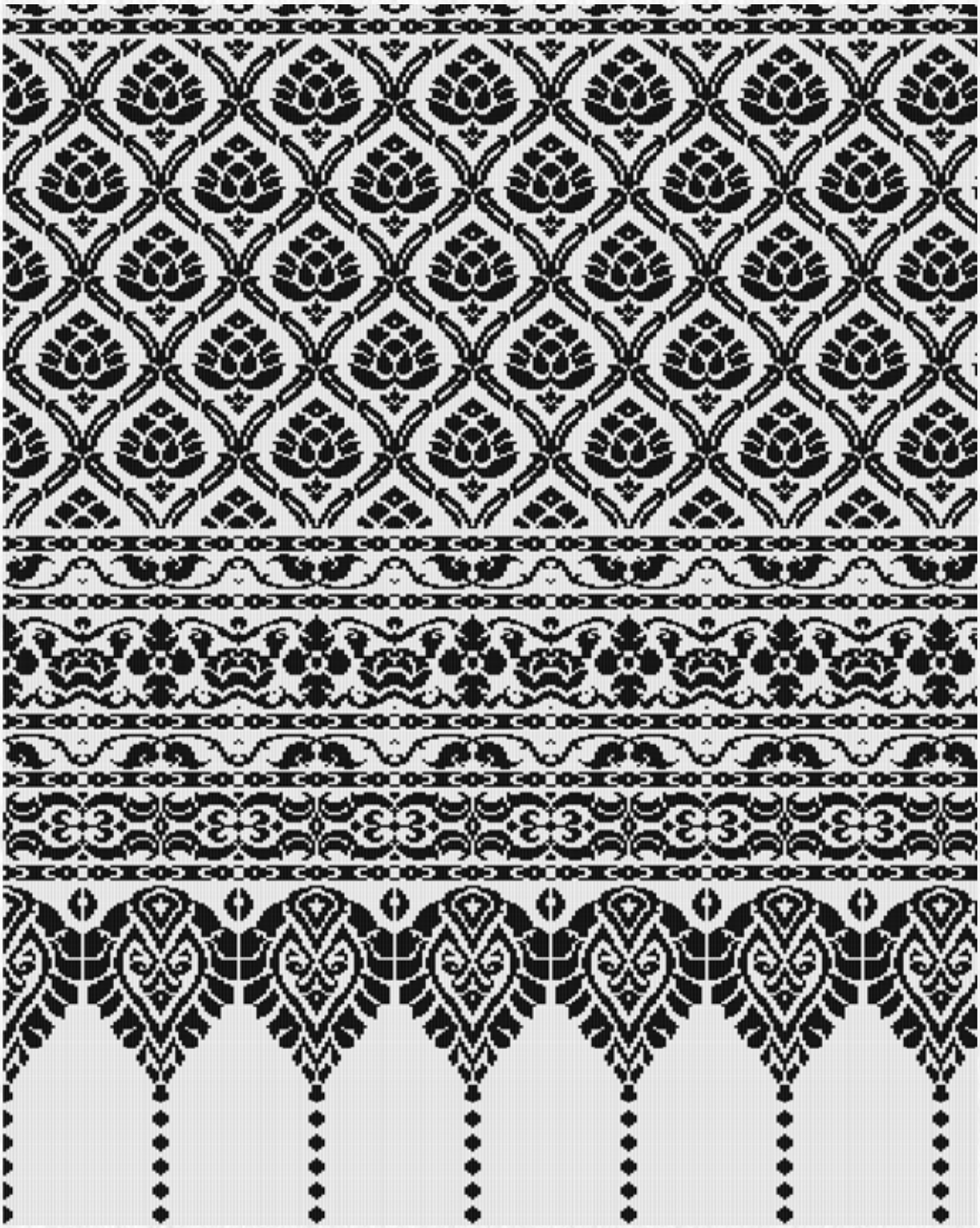

ลายพิกุลขอบโคม (ยกใหญ่)

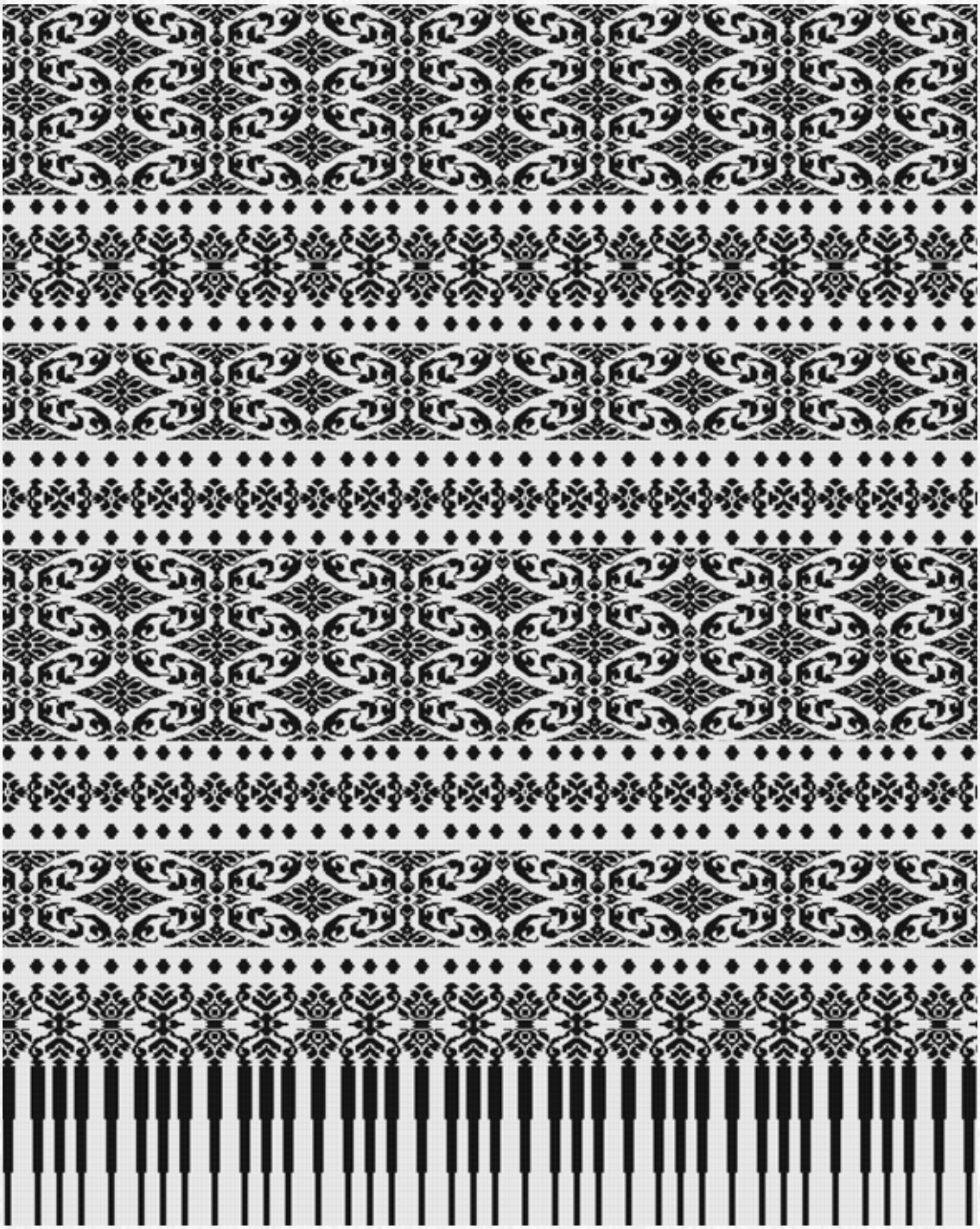

ลายใบเทศ

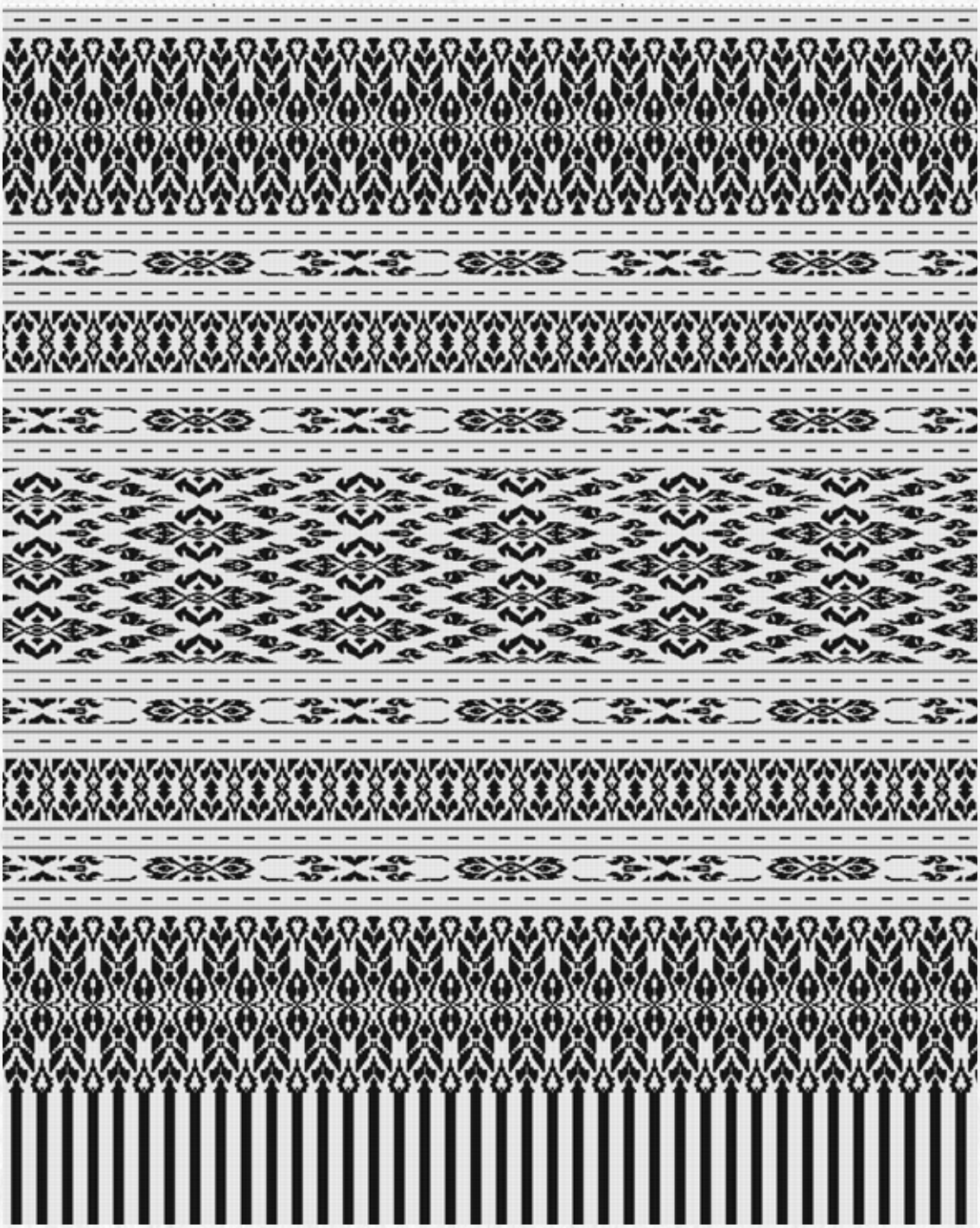

ลายสุนันทรา (เชิงเกาะ)

ลายสร้อยระย้า (ยวงหลวง)

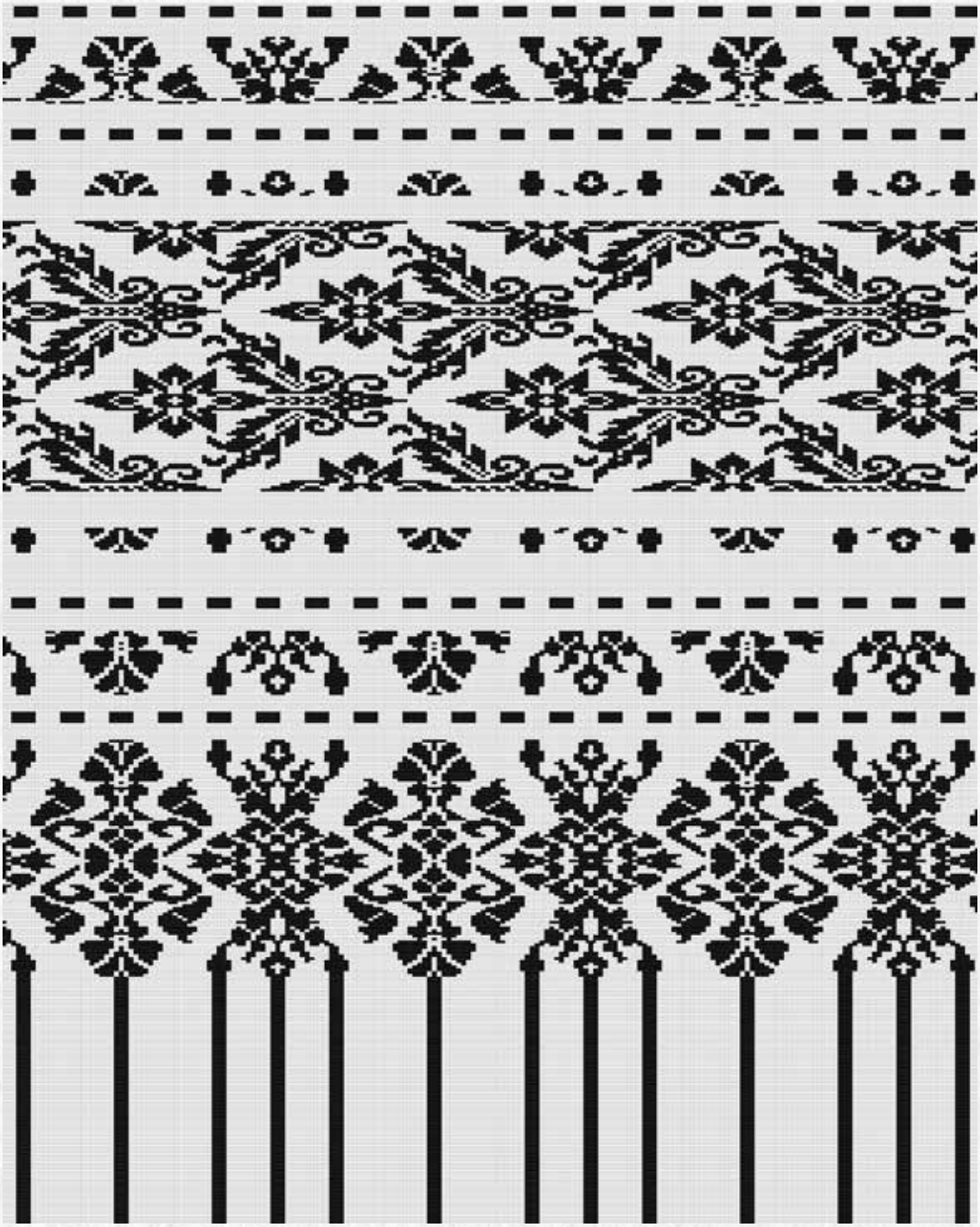

ลายมรดกโลก

ลายราชพฤกษ์

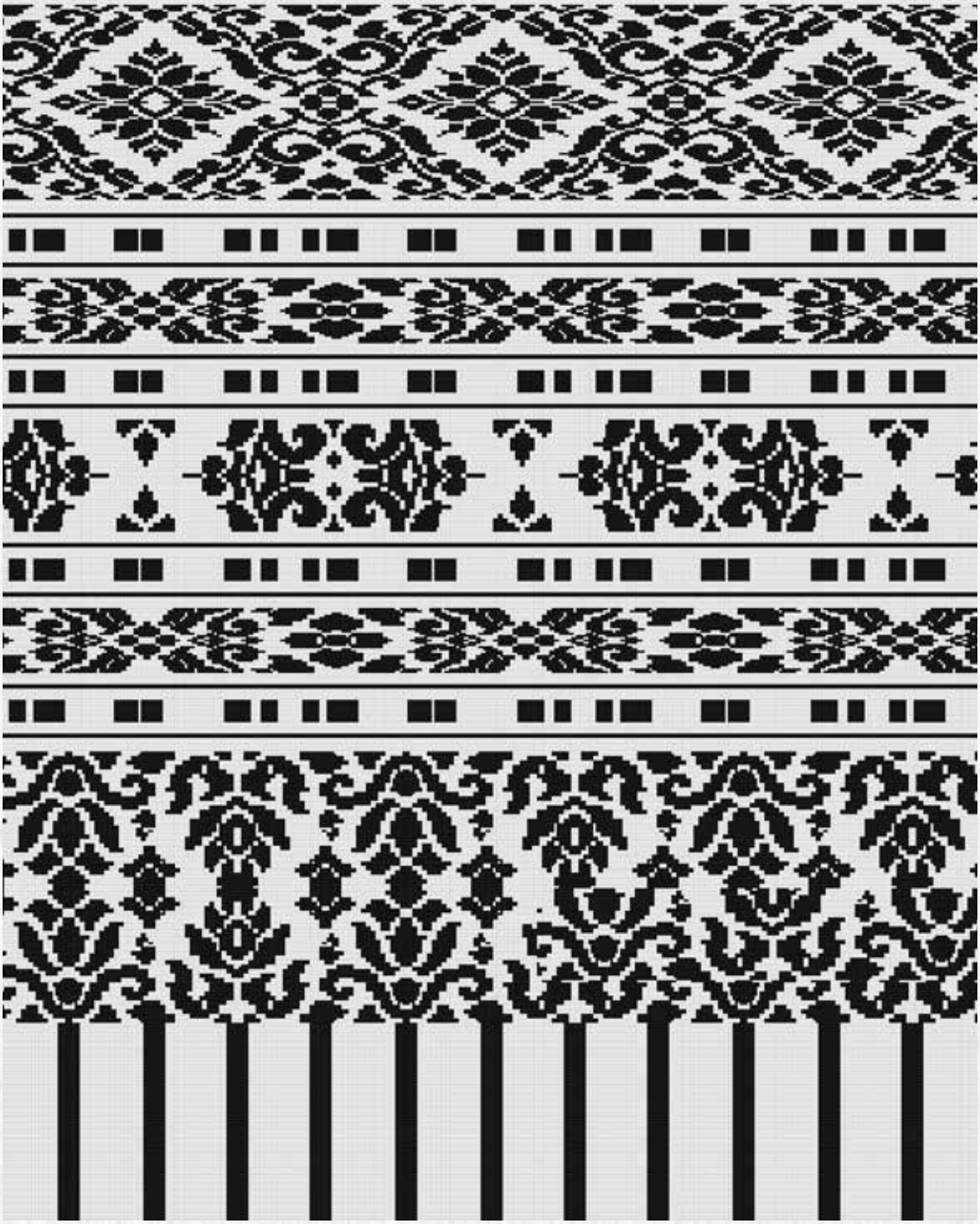

ลายวิชายานนท์ (เชิงหัวท้าย) ลายพิกุลดั้งเดิม

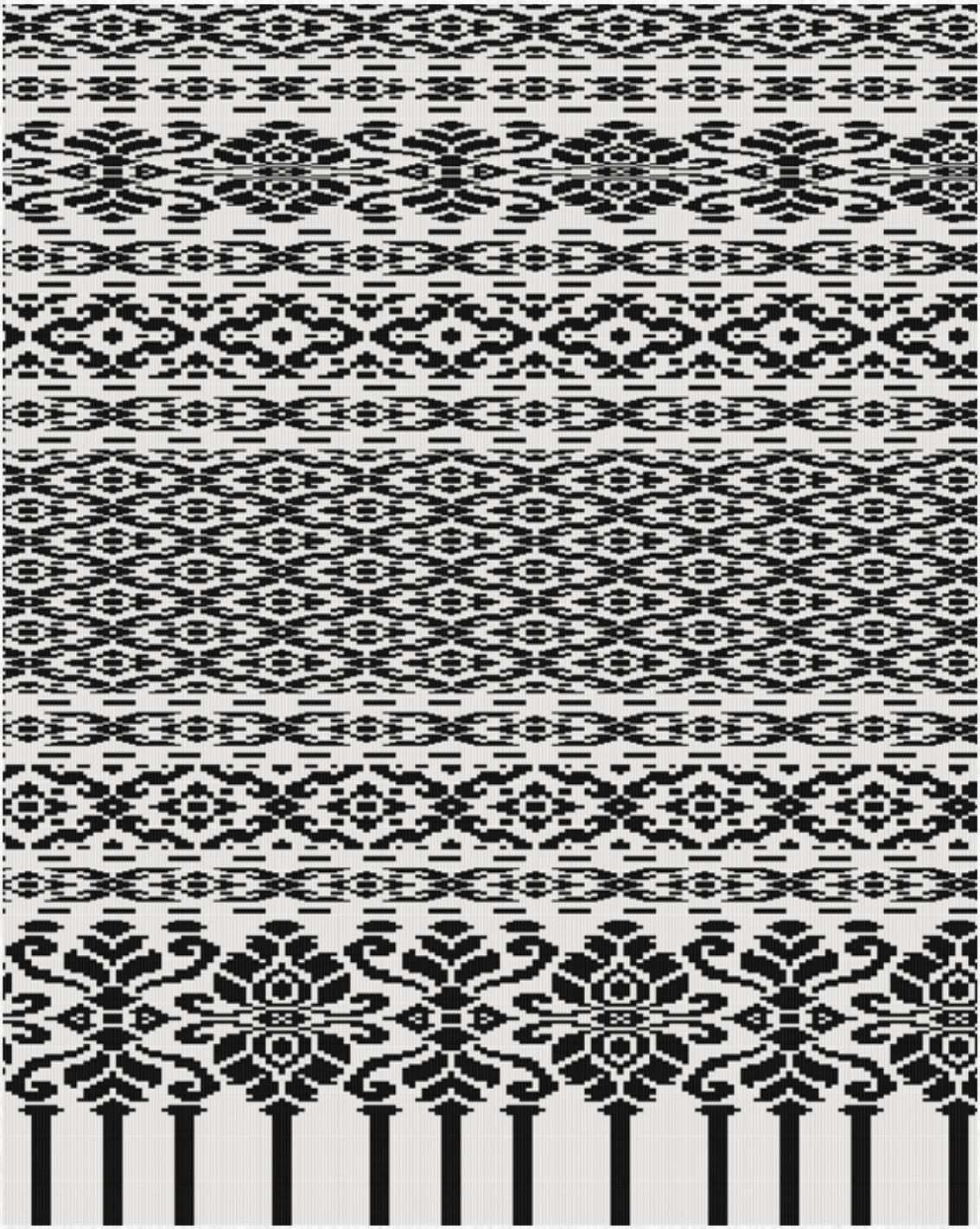

ลายมะลิเลื้อย

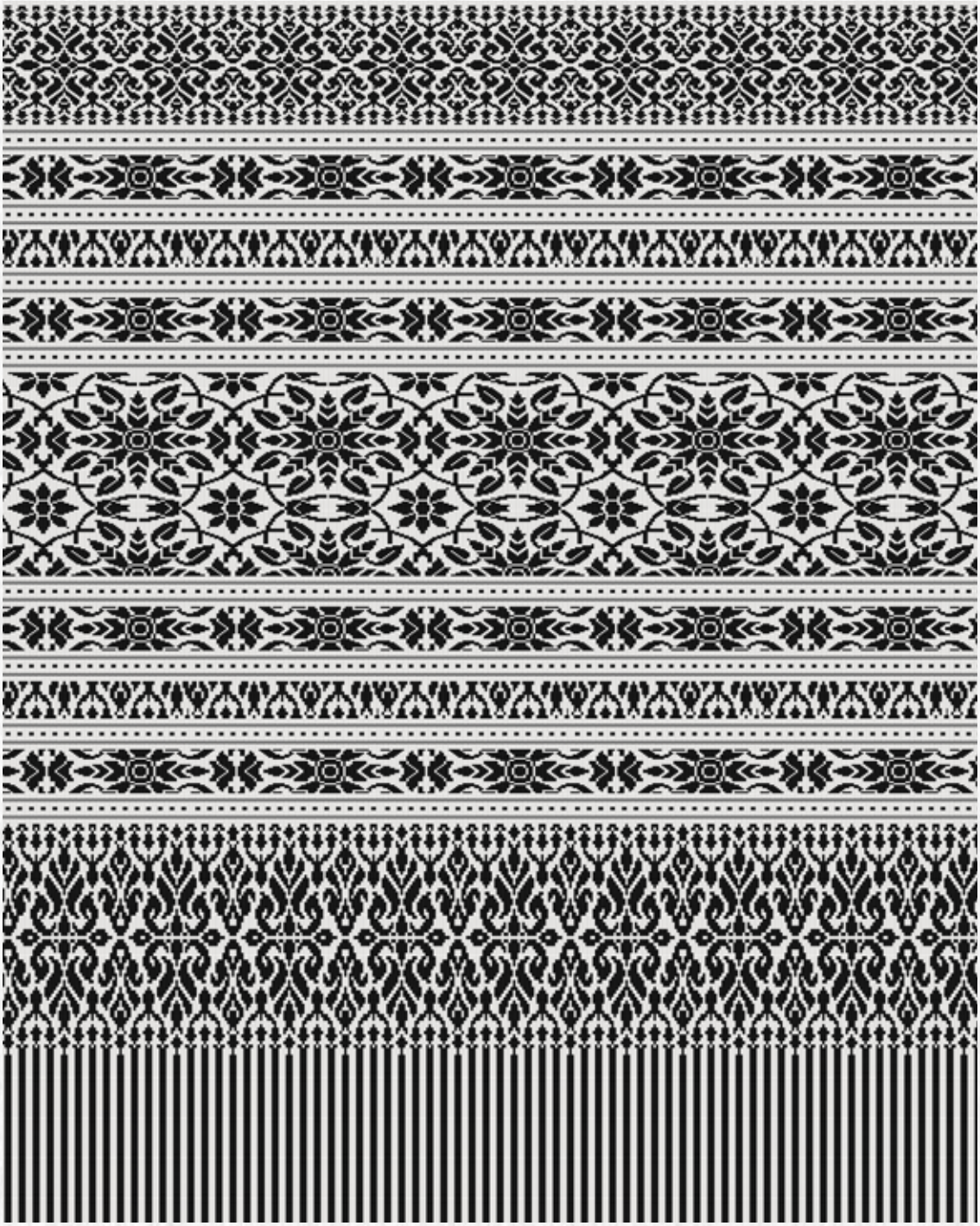

ลายพวงมะลิพุ่มใหญ่ (เชิงหัวท้าย)

ลายพิกุลใบล้อม

ลายสุนันทรา (เชิงเกาะ)

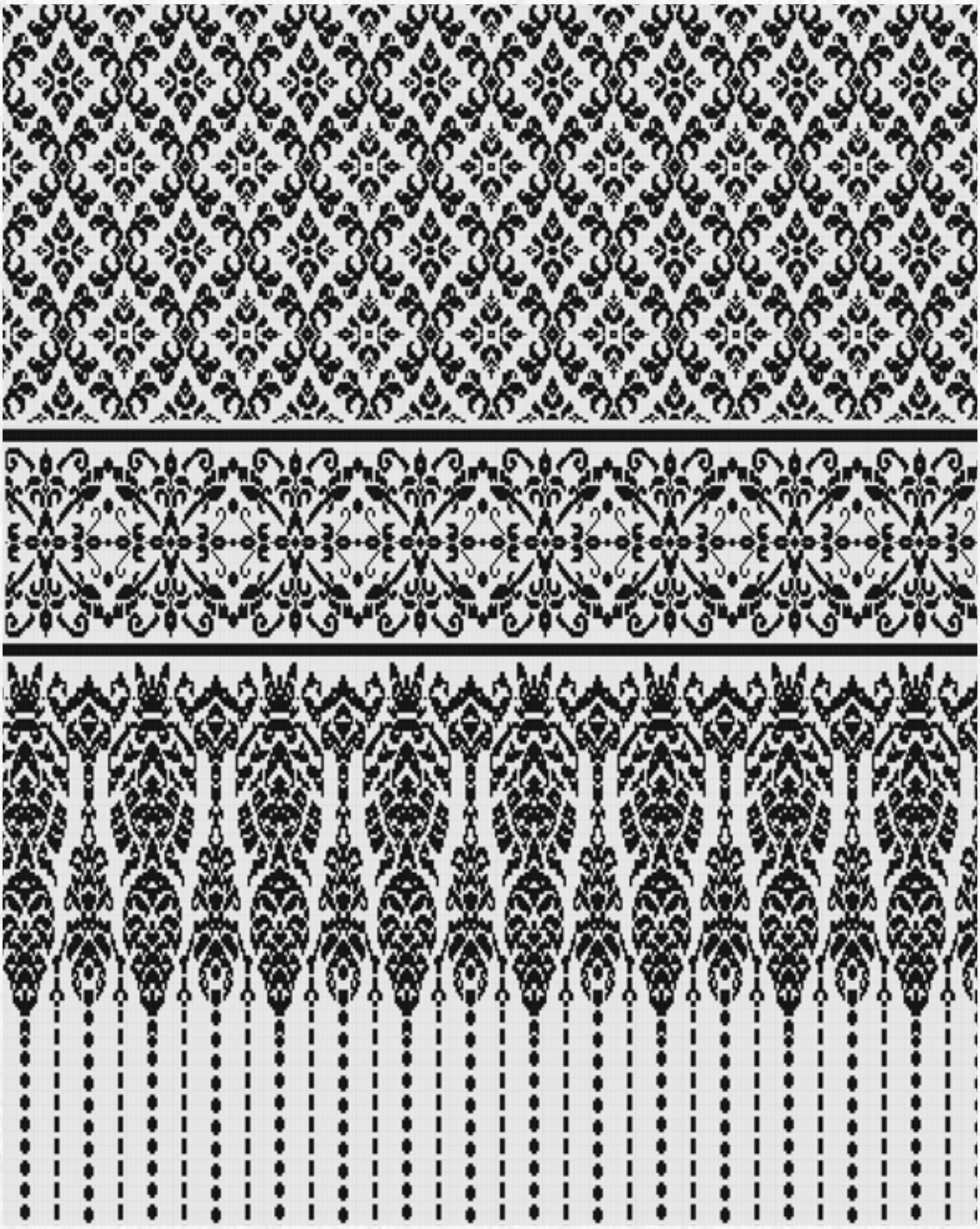

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เล็ก (ยกเล็ก)

ลายแก้วชิงดวง

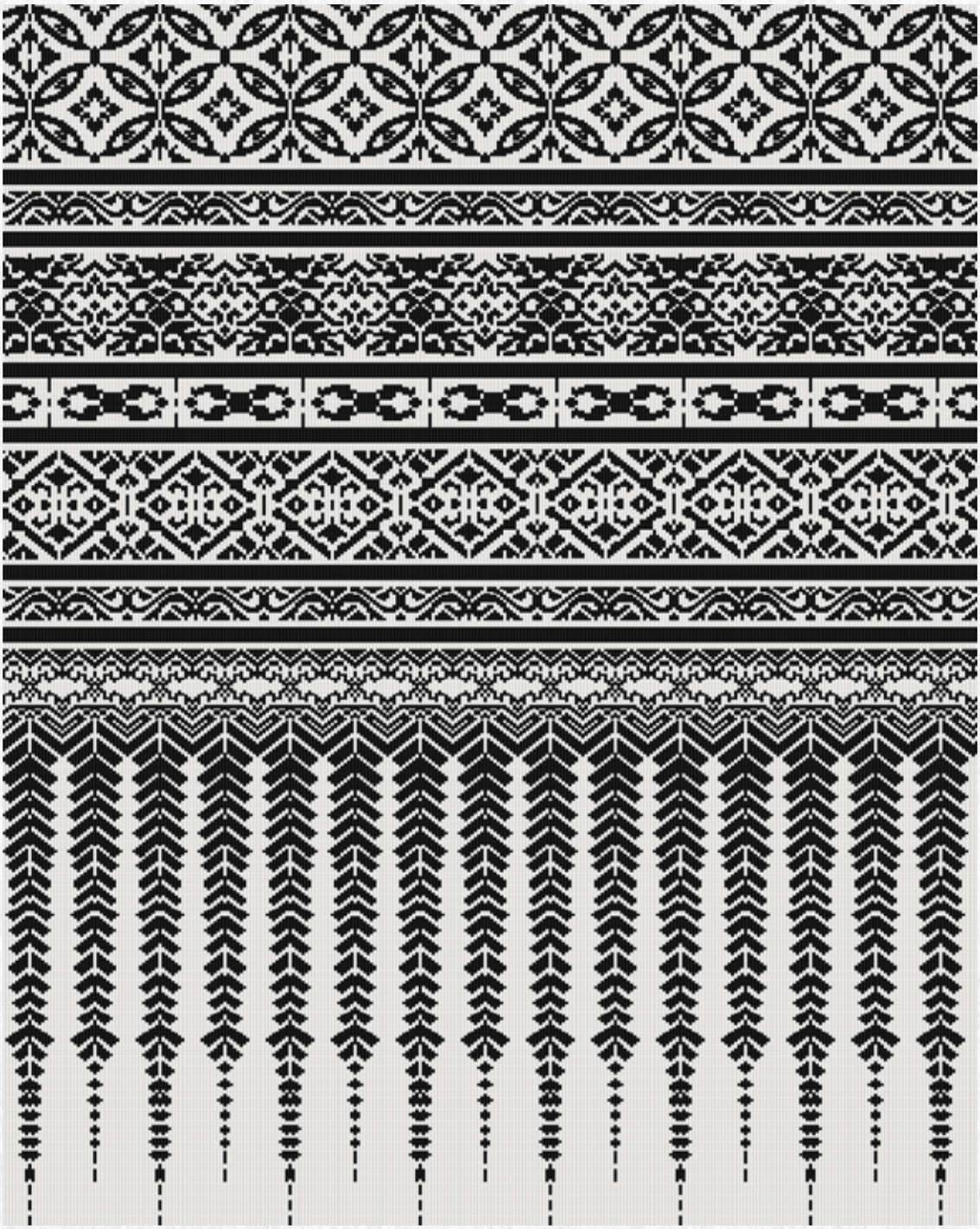

ลายจอมเทียน (เชิงเกาะ)

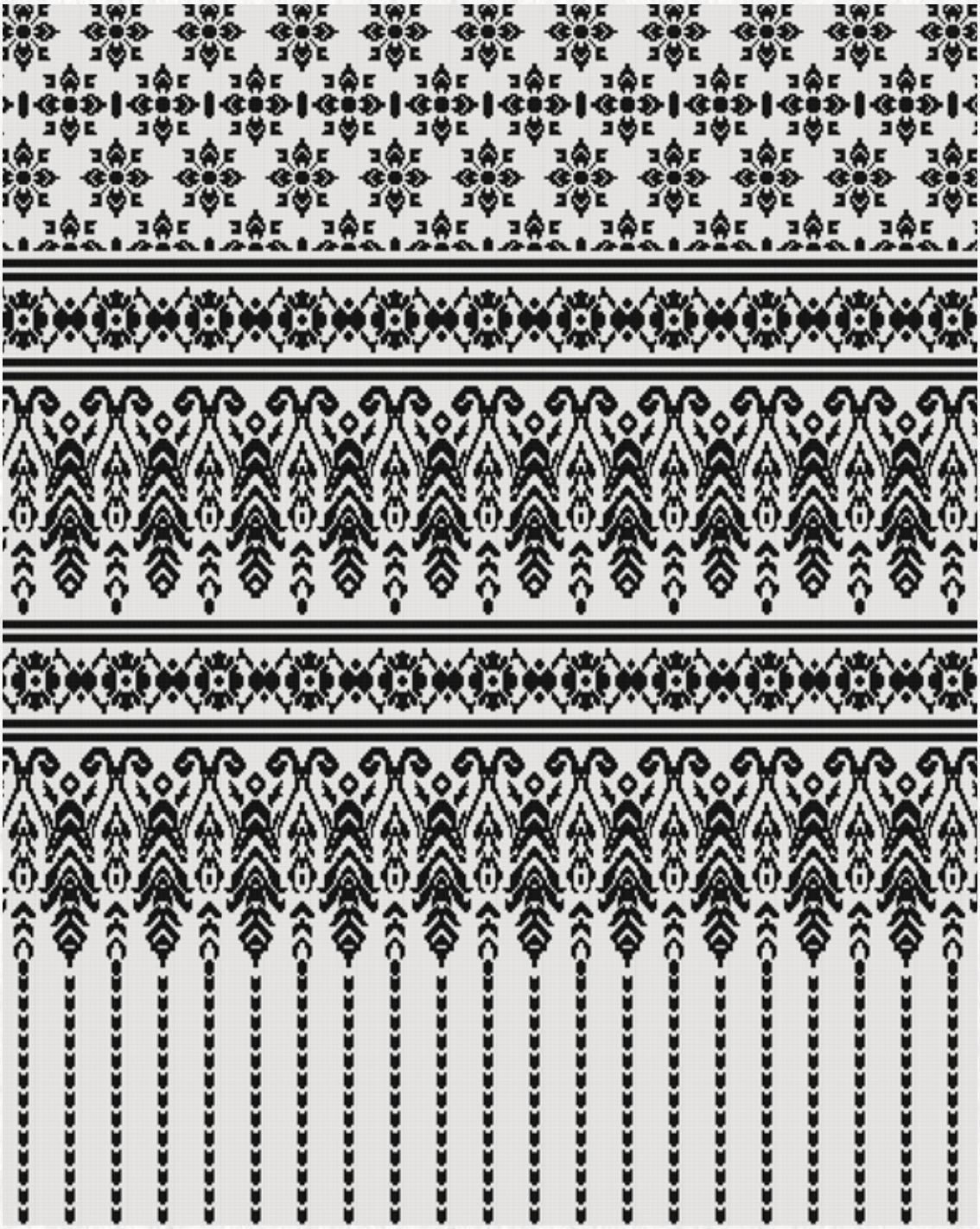

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์กาแล (เชิงเกาะ)

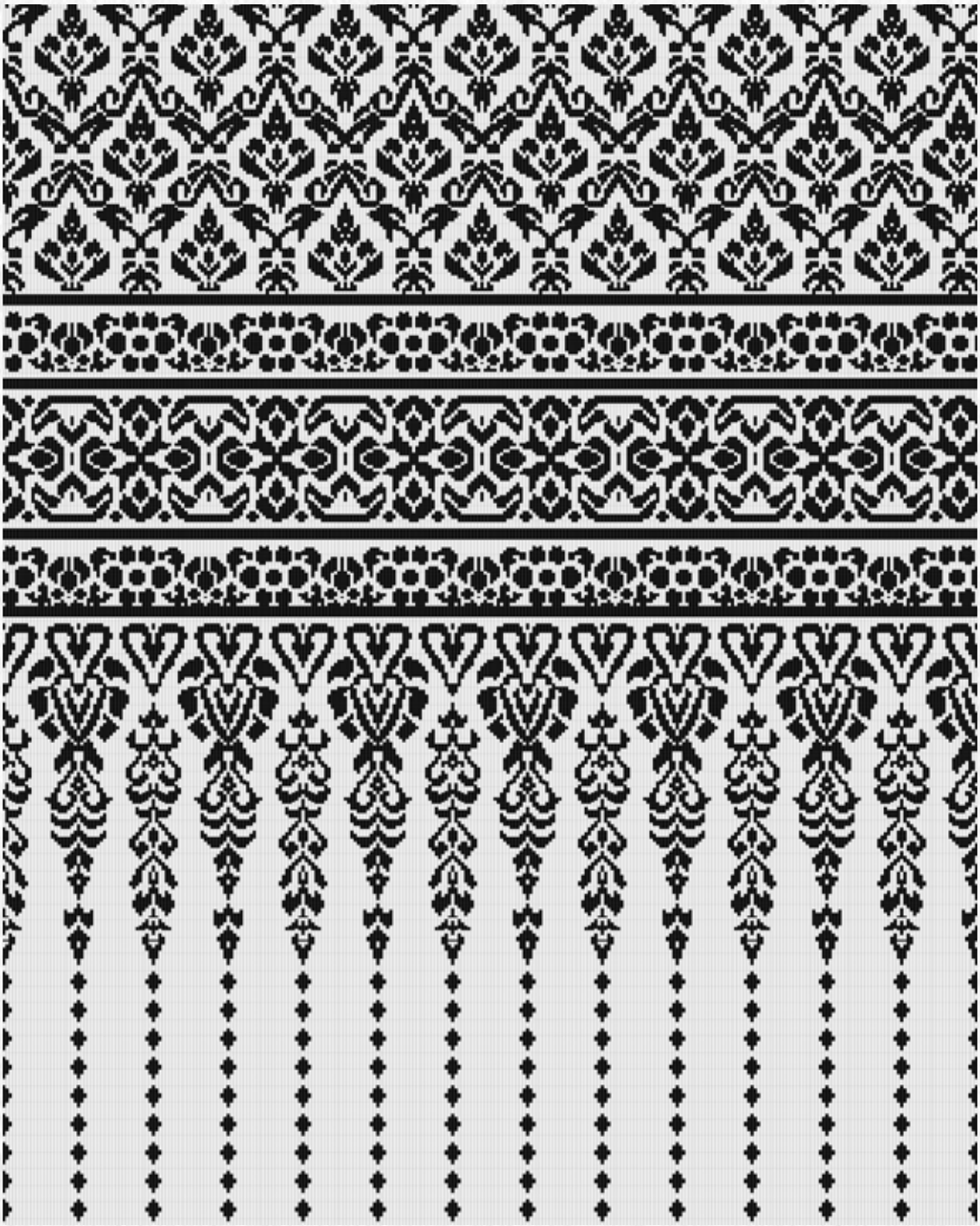

ลายดอกฝิ่น (อนุเกสร)

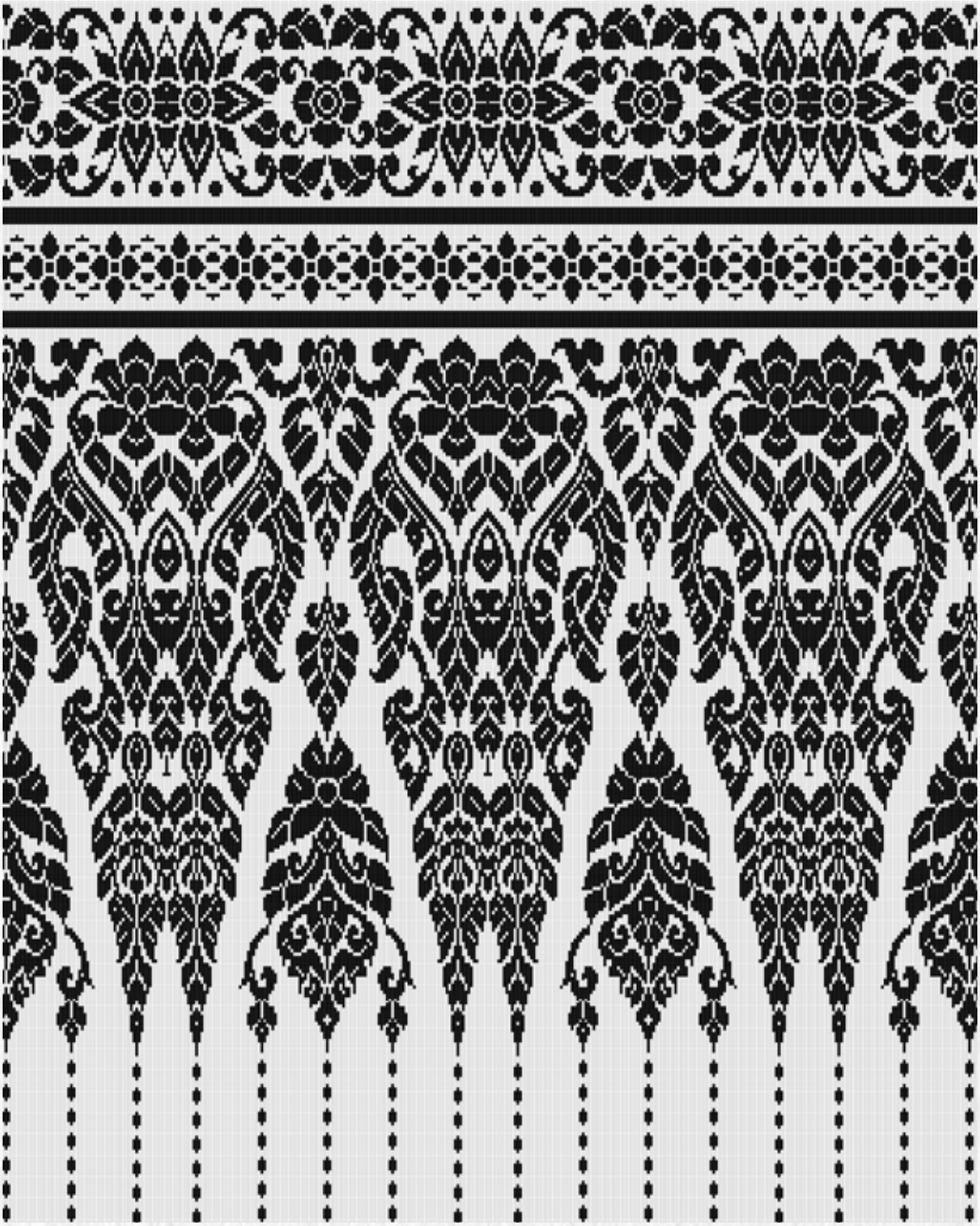

ลายปนัดดา

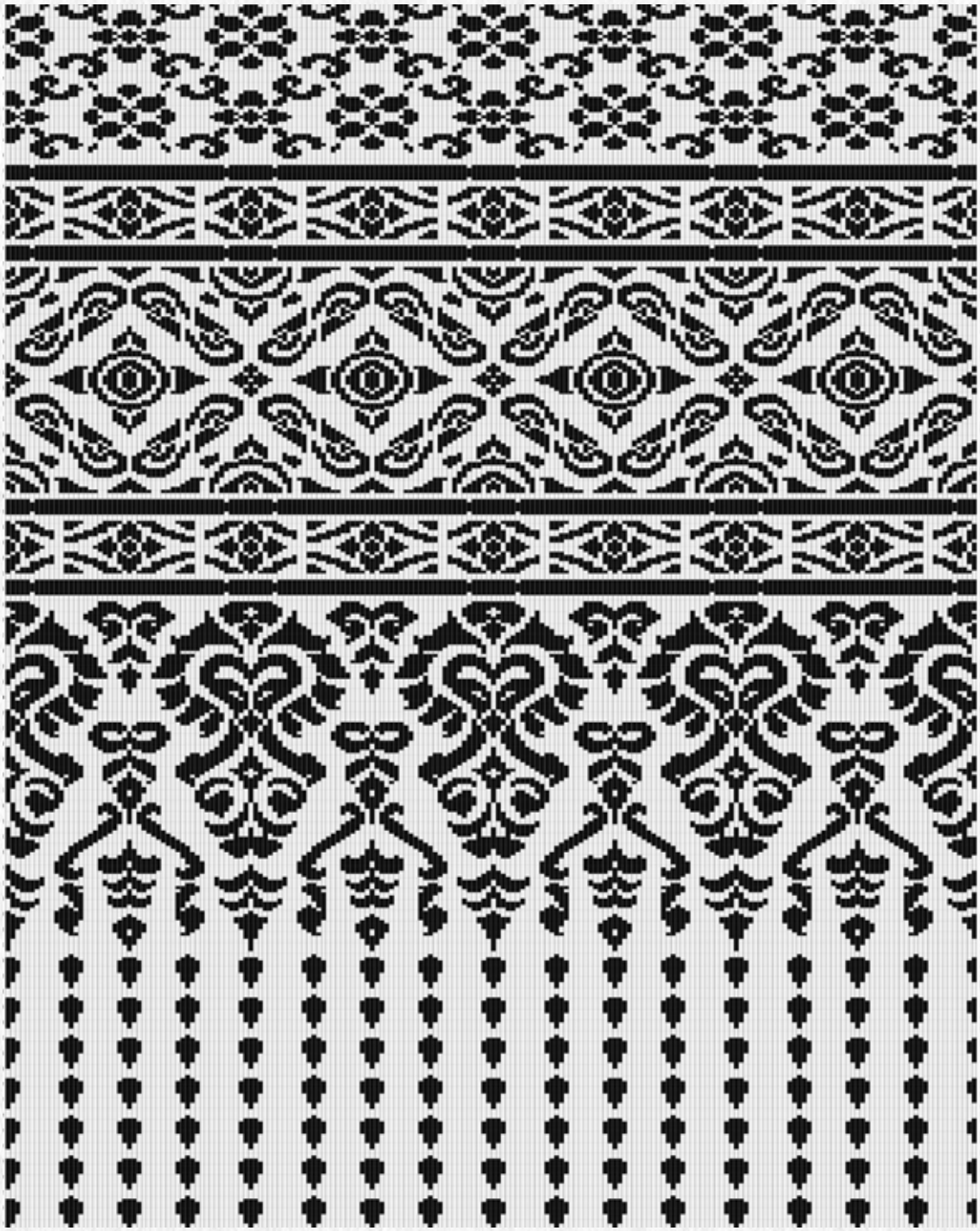

ลายใบโพธิ์แยกกาบ (เชิงเกาะ)

ลายเชิงไหมโบราณ

ลายสุพัตรา (เชิงหัวท้าย)

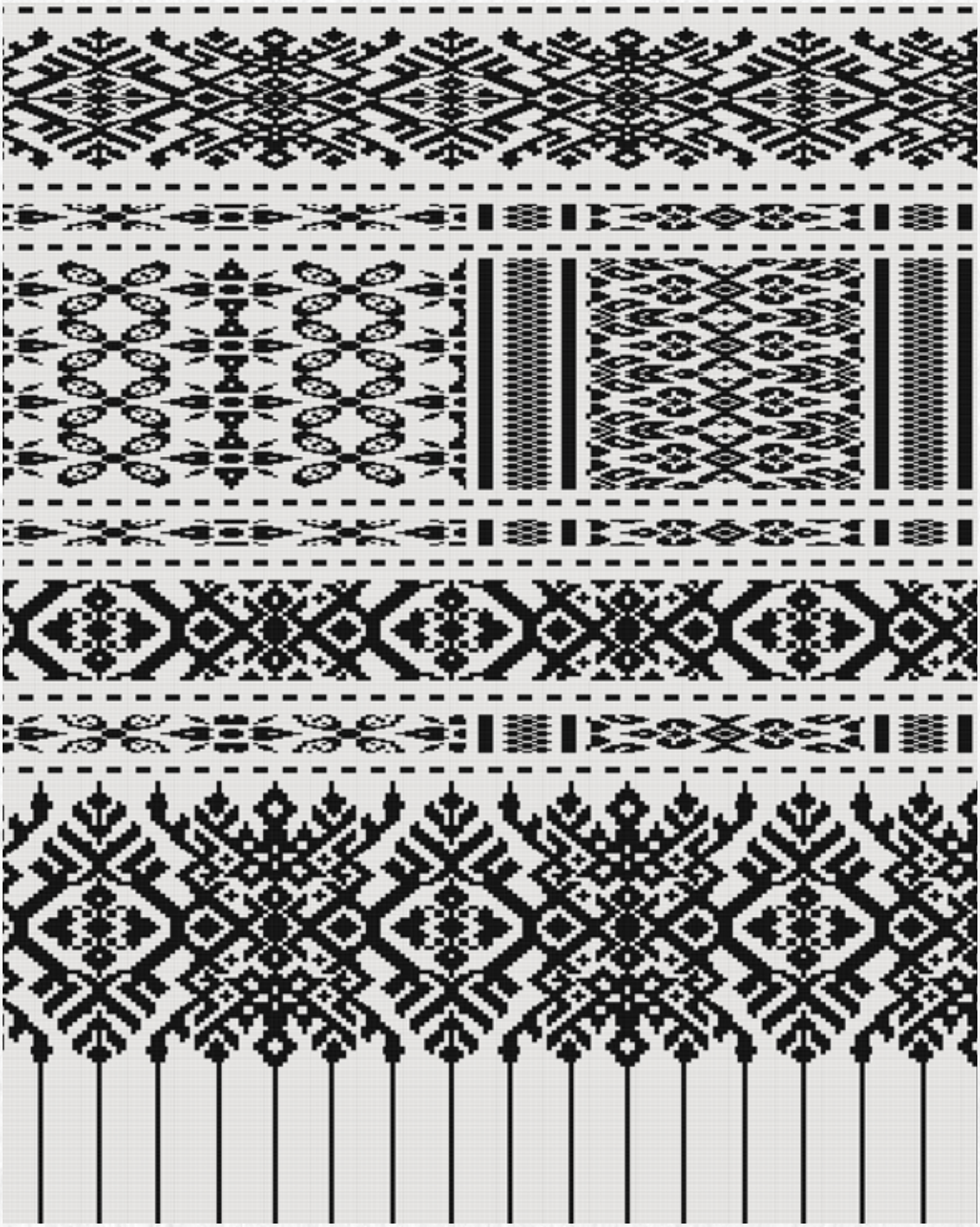

ลายนาคสมภพ (ชุดพิเศษ)

บรรณานุกรม

กรมหม่อนไหม. (ม.ป.ป.). **ผ้าไหมยกดอกลำพูน.** ค้นเมื่อ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖, จาก https://qsds.go.th/silkcotton/k_20.php

กรมหม่อนไหม. (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบการยื่นคำขอผ้าไหมยกดอกลำพูนภายใต้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร และ สมพงษ์ ทิมแจ่มใส. (๒๕๔๓). **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคเหนือ: โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ.** กรุงเทพฯ.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. (๒๕๕๕). **ผ้าไหมยกดอกลำพูน ๘๐ ลายผ้า ๘๐ พรรษามหาราชินี.** มปพ.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. (๒๕๕๙). **ผ้าไหมยกดอกลำพูน เอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญา.** กรุงเทพฯ: บริษัท ครีเอท มายด์ จำกัด.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายประกอบ เผ่าพงศ์	อธิบดีกรมหม่อนไหม
นางพรพิณี บุญบันดาล	ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม
นางเสาวณีย์ อภิญญานุวัฒน์	ผู้อำนวยการศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เชียงใหม่

คณะผู้จัดทำ

นางหทัยกาญจน์ ประไพพานิช	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ	กรมหม่อนไหม
นางสาวสุวารี เนตรกระจ่าง	นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชำนาญการ	กรมหม่อนไหม
นางสาวรัฐนันท์ ทัศนวิญญู	นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ปฏิบัติการ	กรมหม่อนไหม
นางสาวระชา ฤกษ์ศุภมงคล	นักวิชาการเกษตร	กรมหม่อนไหม
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ อริยะเครือ		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
อาจารย์เสาวนีย์ รัฐนิธิคุณานนท์		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
อาจารย์สุดากาญจน์ แยบดี		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
อาจารย์ไอรดา สุดสังข์		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
นางสาวสมใจ แซ่ภู่		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
นางสาวฉันทนา ธนาพิธานนท์		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ผู้สนับสนุนข้อมูล

คุณพรทิพย์ อินจาย	กลุ่มทอฝันผ้าไหมยกดอกลำพูน จังหวัดลำพูน
คุณอุษา เสนาธรรม	ชินวัตรไหมไทย จังหวัดเชียงใหม่

กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๑๗๔ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๑๒๗๕ โทรสาร : ๐ ๒๕๕๘ ๗๙๒๗

http://qsds.go.th E-mail : qsds@qsds.go.th

ภาพปก : ผ้าไหมยกดอกลำพูน "ลายมะลิล้อมเครือ"
โดยกลุ่มทอฝันผ้าไหมยกดอกลำพูน จังหวัดลำพูน